

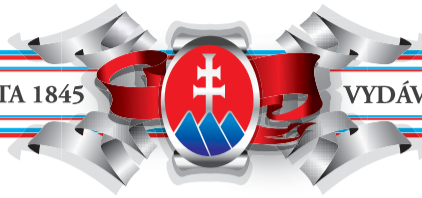
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
16/2016
23. apríl 2016

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PETER ŠTRELINGER
O ČOM JE REČ
Strana 4.

HOLANĎANIA BOLI
ODVÁŽNI AJ ZA NÁS
Strana 5.

BOH SI UŽ DÁVNO
ZAPOL ODKAZOVAČ
Strana 6.

VYHNANCI SLOVA
Z VEĽKEJ MORAVY
Strana 8.

PÁN NOVINÁR IGOR MRÁZ
VO FUTBALOVOM NEBI
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Bratislavčania sa tešia na nadchádzajúce predsedníctvo Slovenska v orgánoch Európskej únie za všetkých občanov republiky. Tešia sa za celé Slovensko. Toľko radosti tu už dávno nebolo. Pravda, musíte bývať alebo sa pohybovať niekde, kde je parlament, dôležité úrady, povedzme ako predsedníctvo vlády. Tu sa totiž opravujú cesty. To sme už dávno nevideli. Všade sú bez prestania pracujúci cestári. A veľké tabule. Ďakujú za vašu trpezlivosť, pretože to všetko, hlása tabuľa, sa robí kvôli vám.

Je to milá lož. Roky ma natriasalo na rozheganej dlažbe a jamách rovno pod nosom Mečiara, Dzurindu, Fica či Radičovej. Je to krátka ulica, ale vydala za celý tankodrom. Osobitne v zatáčkach trolejbusovej trasy z Koliby krížom-krážom cez mesto. Bola to fuška pre vodičov, pretože aj zákruta s novými veľkými trolejbusmi až tak nerátala a aj jamy boli riadne, osobitne keď nasnelo, či napršalo. Ako to už na dlažbe tohto druhu býva.

Teraz je to super. Opravili práve tieto zatáčky, ostatok cesty je naďalej z dlažobných kociek. Na jednom konci ulice kúštil asfaltu v zatáčke, na druhom konci kúštil asfaltu v zatáčke. Z toho som usúdil, že asi bude nejaká norma, samozrejme európska, do akej miery sa môže ctený činník európskeho rangu v zákrute natriasať. Prečo by inak opravovali len ten kúsok na zatáčke?

Moju „kariéru“ som začínal v časopise o stavebníctve. Odvtedy viem, že kam prídu páni, cesty sa opravujú. Najväčšia oprava, ba celá nová cesta sa postavila, keď sem prišiel prvý a posledný sovietsky prezident Gorbačov. Teraz príde masa ľudí, lebo sme predsedníckym štátom. Po Gorbačovovi tu ostala len tá cesta. Ale celá. Keď sa tak pozerám na terajšie európske pomery, neviem, či obyčajným ľuďom neostanú tentoraz len tie zákruty. Ale urobili ich tak dobre ako nikdy predtým. Taká je veľká politika.

Dušan D. KERNÝ

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Národné matičné slávnosti budú tento rok na juhu v Komárne ORGANIZÁTORI ČAKAJÚ DVETISÍC NÁVŠTEVNÍKOV

Michal SITNIK – Foto: archív SNN

Štvrtého augusta si pripomíname pamätný deň Slovenskej republiky – Deň Matice slovenskej. Štvrtý augustový deň v roku 1863 sa v Martine uskutočnilo zakladajúce valné zhromaždenie Matice slovenskej. Matica slovenská tradične oslavuje tento sviatok vikendovým podujatím – Národnými matičnými slávnosťami. Po mnohé roky bolo ich centrom mesto Martin. V roku 2016 sa vedenie Matice slovenskej rozhodlo oslavu presunúť na južné Slovensko. Slávnosti sa uskutočnia v Komárne a organizátori sa rozhodli poňať ich naozaj veľkolepo.

Trojdnňové podujatie má byť festivalom priateľstva, spolupráce a prezentácie úspechov, ktoré Matica slovenská na tomto národnostne zmiešanom území dosiahla. V širokej verejnosti sa Matica slovenská a mesto Komárno spájajú najmä s kauzami okolo súsošia svätých Cyrila a Metoda. Socha dnes stojí na najväčšom kruhovom objazde v meste a matičiari sa do povedomia ľudí zapisujú najmä úspešnými projektmi v kultúre, a predovšetkým v práci s mládežou. Zo spolupráce s miestnym gymnáziom vznikol pred jedenástimi rokmi krúžok, ktorý svojimi úspešnými predstaveniami láka stále čoraz viac divákov. Viackrát sa na ich premiérach zúčastnil aj najvyšší ústavný činiteľ. Matičiarom sa v Komárne podarilo úplne odpolitizovať. Svoju prácu a pozornosť zamerali na mladých ľudí. Verejnosť to ocenila. S Maticou slovenskou v Komárne spolupracuje azda každá inštitúcia, vrátane vedenia mesta.

■ INICIATÍVNY NÁVRH

Najväčší matičný dom má Matica slovenská práve v Komárne. V minulosti tiež čelil rôznym problémom. Dnes je sídlom mnohých záujmových krúžkov. Na svoje si tu prídu priaznivci moderného tanca, folklóru, dramatického umenia, ale i dychovkári, cvičiaci seniori či priaznivci

Námestie Európy v Komárne je architektonický unikát a turistický magnet.

jogy. Pôvodne dvanásťčlenný krúžok dnes združuje viac ako stovku ľudí. Práve na úspechy krúžkov, ktoré už prekročili hranice mesta, ale i krajiny, chce nadviazať riaditeľ Domu Matice slovenskej Jozef Černek. Navrhol vedeniu Matice slovenskej, že toho roku sa o slávnosti postarajú v Komárne.

„Pracujeme s mimoriadne šikovnými ľuďmi. Naše muzikály, práca s mladými, ale aj naši Rebeli (folklórom motivovaný súbor) sú divácky naozaj úspešní. Boli by sme veľmi radi, ak by sme mohli ukázať celej

matičnej verejnosti, celému Slovensku, čo sme dosiahli. Zároveň by som bol mimoriadne rád, keby Slováci pochopili a mohli vidieť Komárno a celý náš región tak, ako ho vidím ja. Zažiť atmosféru mesta na dvoch riekach, prejsť sa nikdy nedobytým mestom, navštíviť jeho jedinečný pevnostný systém, ochutnať miestne špeciality,“ vysvetľuje J. Černek.

■ TROJDNŇOVÝ FESTIVAL

Trojdnňový festival bude spojený s prehliadkou mesta, Európskeho nádvorja, pevnostného systému,

s ochutnávkou vín, miestnych špeciálov, s návštevou kúpalísk v širokom okolí, ale vytvorí aj priestor na spoločnú zábavu a tanec. Celodenné programy na troch pódiumoch budú mať folklórny i dramatický charakter. Návštevníci sa budú môcť aktívne zapojiť do rôznych programov. Pripravuje sa škola folklórneho (i maďarského) tanca, moderného tanca, nacvičia spolu aj malý muzikál, ktorý divákovi na konci festivalu predvedú. Ťažisko programu budú tvoriť krúžky a zoskupenia z regiónu, organizátori plánujú pozvať na pódium aj zaujímavých hostí. Celé slávnosti zavŕši spoločná nedeľná svätá omša. V Komárne očakávajú vyše dve tisícky návštevníkov z celého Slovenska, pre ktorých pripravujú rôzne atrakcie. Sprevdázať mestom, ale i bohatým programom ich bude viac ako sto dobrovoľníkov.

Matičiari plánujú zapojiť celé mesto. Riaditeľ Domu Matice slovenskej chce osloviť všetkých ľudí pracujúcich v službách. „Naše mesto má úžasnú atmosféru a obrovský potenciál, máme jeden celý víkend na to, aby sme sa predviedli v celej kráse. Ak sa nám všetko podarí, budeme tu mať dve tisícky ľudí. Každý z nich pôjde domov s nejakým pocitom, o ktorý sa tam podeliť. Je len na nás, o čom bude doma rozprávať,“ uzatvára Jozef Černek.

3 OTÁZKY PRE:

PhDr. Martina FEJKA, riaditeľa Členského ústredia Matice slovenskej

Pred krajskými matičnými snemami

• Aké úlohy stoja pred Členským ústredím Matice slovenskej v súvislosti s krajskými snemami, ktoré sa už začali a budú sa konať v tomto roku?

Členské ústredie MS vypracovalo návrh štatútu Krajskej rady, ktorý prešiel pripomienkovým konaním Komisie pre členské hnutie a mládež a KR MS. Návrh štatútu KR bol pozitívne hodnotený v matičnom hnutí a na zasadnutí výboru bol aj schválený. Okrem toho ČÚ vypracovalo vzor rokovacieho a volebného poriadku, pričom uvedené dokumenty si môžu krajské rady upraviť a schváliť podľa vlastných podmienok tak, aby neboli v rozpore s platným štatútom KR. Zároveň sme KR a OS v metodickom pokyne spresnili

niektoré informácie týkajúce sa technicko-organizačného a legislatívneho zabezpečenia krajských snemov.

• Uskutočnenie ôsmich krajských snemov bude zrejme náročné, aký význam im pripisujete?

Organizovanie hocikákeho podujatia si vyžaduje trpezlivosť a čas na zvládnutie povinností a úloh. KR sú najvyšším regionálnym voleným orgánom s vlastnými právomocami. Reprezentujú Maticu slovenskú na území kraja prostredníctvom vlastných aktivít i v spolupráci s odborními a s OR MS, čo má veľký význam. Aj takýmto spôsobom sa posilňuje členské hnutie. ČÚ pokladá každé z ôsmich rokovaní za veľmi dôležité

a bude organizátorom metodicky i organizačne nápomocné.

• Hlavnou činnosťou ČÚ MS bola metodická pomoc matičným odborom, no v súčasnosti máte na starosti aj projekty miestnej a regionálnej kultúry. Ako hodnotíte, že na ČÚ sa presunuli úlohy a povinnosti, ktoré v minulosti vykonávali iné matičné pracoviská?

ČÚ aj bez prevzatia agendy miestnej a regionálnej kultúry má široký záber povinností. Je to náročné o to viac, že sa nám nezmenil počet pracovníkov. Pracujeme v zložení riaditeľ a traja zamestnanci. Zhováral sa Viliam KOMORA
Foto: Ivana POLÁKOVÁ

V SNN 17/2016
SI PREČITATE

■ Čínska ekonomická stratégia Jedno pásmo – jedna cesta nie je len o železnici
■ Kto je a kde pôsobil nový splnomocnenec slovenskej vlády pre rómske komunity
■ Juh Slovenska v kampani ignoroval zákony – kandidáti uprednostňovali maďarčinu

Ústav pamäti národa by mal zostať slobodným pracoviskom Historici protestujú proti diktátu zhora

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Ústav pamäti národa vznikol ako logické pokračovanie zmien po roku 1989. Náplňou jeho činnosti malo byť mapovanie zločinov totalitných režimov. Známym sa stal najmä zásluhou zväzkov Štátnej bezpečnosti. Jeho prvým šéfom bol Ján Langoš, po ňom do funkcie predsedu Správnej rady Ústavu pamäti národa Národná rada SR zvolila Ivana A. Petranského. Aktuálnym predsedom je Ondrej Krajňák.

ÚPN okrem iných činností vydáva časopis Pamäť národa. V čísle 4/2011 historik Martin Lacko napísal: „... v nijakej inej historickej inštitúcii nie je sloboda odborného bádania taká ako v ÚPN, v nijakej inej nedokáže vedľa seba koexistovať toľko odlišných ideových smerov.“ Súčasne však naznačil, že ústav o svoju slobodu a nezávislosť musí za každej politickej konštelácie zápasiť. A uviedol rok 2008, keď bol zákon o zrušení ÚPN až v poslednej chvíli stiahnutý. Situácia sa však opakovala v roku 2011, keď sa vládna moc usilovala zmeniť pomery v ústave

Historik ÚPN Martin LACKO.

tak, aby mohla zmeniť výklad slovenských dejín podľa vlastných predstáv. V tom čase upozornil na problémy Ján Čarnogurský a ústav nazval významným miestom historického bádania.

■ IDEOLOGICKÉ UPRATOVANIE

V zmienom článku Lacko tiež uviedol: „Pod zámienu kritiky ‚nevhodných‘ názorov, historických prác, knižnej či filmovej produkcie v posledných rokoch sa požadovala nielen zmena Langošovho zákona, ale sa plánovali aj rozsiahle ideologické čistky v ÚPN.“ A zdá sa, že prax ideologického „usmerňovania“ vo

vedeckej činnosti pokračuje i v súčasnosti. Na pracovisku zaoberajúcom sa slovenskými dejinami nie po prvý raz.

V minulom čísle SNN sme informovali o reakcii pracovníkov Sekcie vedeckého výskumu na list riaditeľa tohto oddelenia Patrika Dubovského. Po uverejnení článku poskytol redakcii nasledujúce vysvetlenie: „Listom som reagoval na dlhodobú skutočnosť, že v pracovni týchto kolegov na ÚPN niekto vystavoval/vystavuje portrét Jozefa Tisa a Klementa Gottwalda. Predsa len treba uznať, že na pôde štátnej inštitúcie,

ktorá vyhodnocuje nedemokratické režimy našich dejín, by nemali byť vystavené portréty najvyšších štátnych predstaviteľov týchto režimov. Pridanie lístka k ich portrétom s textom, že ide o výstavku predstaviteľov týchto režimov, mi pride ako nemilý žart.“

■ ETICKÝ KÓDEX?

Svoj názor na dianie v ÚPN redakcii tlmočil aj historik Martin Lacko: „Podstatný dokument, na ktorý sme reagovali všetci historici, bol tzv. Etický kódex. (...) Jeho pointou bolo, že vedeckí pracovníci, a vôbec zamestnanci ÚPN, sa musia 24 hodín správať tak, ako keby boli v zamestnaní. Ak nie, nasledujú pracovno-právne sankcie. Kvôli tomu sme sa ohradili v reakcii, ktorá šla do médií i do NR SR s názvom Nie sme policajti.“ K listu Dubovského, ktorým zakázal vystavovanie niektorých prominentov bývalých režimov, zasa uviedol: „Je to smiešne, aby na historickom pracovisku boli zakazované obrazy tých, ktorých historickú dobu ako historici skúmame a opisujeme.“

Vládny programový dokument je výsledok koalície porozumenia Nastupujúca vláda je vládou kontinuity

Ivan BROŽÍK – Foto: teraz.sk, TASR

Tak sa charakterizuje v približne šesťdesiatstránkovom dokumente nový vládny kabinet, ktorý s ním predstupuje pred poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a uchádza sa o ich dôveru. Východisko pre činnosť vlády Slovenskej republiky predstavuje rámec stabilného rozvoja spoločnosti Slovenskej republiky.

Samozrejme, s pružným reaganím na príležitosti a hrozby vonkajšieho prostredia, s cieľom zabezpečiť hospodársky, sociálny a environmentálny rozvoj Slovenska, prehĺbiť spoločenskú súdržnosť, znížiť regionálne rozdiely, posilniť aktívnu úlohu štátu a boj proti korupcii pri zvýšení kvality služieb verejného sektora poskytovaných občanom.

Podľa programového vyhlásenia ide o vládu, ktorá má „historickú šancu prekonať staré deliace čiary z deväťdesiatych rokov a sústrediť sa tak na skutočné výzvy doby, medzi ktoré dnes patrí presadenie novej väčšinovej dohody o demokratickom fungovaní Slovenskej republiky a posilnenie úlohy dôveryhodnej politiky v nej“. Vláda je

pripravená posilniť politiku porozumenia a zmierenia občanov všetkých národností Slovenska s jedinečnou príležitosťou naštartovania novej etapy podpory národnostných menšín.

■ EKONOMICKÉ CIELE

Z ekonomického hľadiska chce vláda svojou prorastovou hospodárskou politikou prispieť k vytvoreniu ďalších stotisíc pracovných miest a k zníženiu nezamestnanosti pod desať percent. Vláda sa zároveň zaväzuje dosiahnuť do roku 2020 vyrovnaný rozpočet a posilniť dodržiavanie rozpočtovej disciplíny. Podporou sociálneho dialógu a tripartity sa bude usilovať o zabezpečenie sociálnych istôt pre všetkých občanov Slovenskej republiky

bez ohľadu na ich regionálny alebo spoločenský pôvod a postavenie.

■ EURÓPSKE PREDSEDNÍCTVO

Vláda sa zaviazala, že urobí všetko potrebné, aby zaistila úspešný a bezpečný priebeh predsedníctva SR v Rade Európskej únie v druhej polovici roku 2016, vrátane podpory svojej národnej priority, teda budovania architektúry eurozóny v podobe spoločných fiškálnych nástrojov na tlmenie ekonomických šokov.

■ VYROVNÁVANIE REGIÓNOV

Nový vládny kabinet podporí sektor politik zmenšovania sociálnych a regionálnych rozdielov. Pričinní sa o verejnú politiku, ktorej cieľom

A. KISKA vymenováva nových ministrov.

je tvorba nových pracovných miest v regiónoch a budovanie lokálnej cestnej infraštruktúry. Svoje ciele v tejto oblasti bude dosahovať prostredníctvom regionálnych rozvojových programov pre najmenej rozvinuté okresy, vrátane podpory sociálnej ekonomiky prostredníctvom kombinácie grantov a finančných nástrojov.

■ PROTIKORUPČNÉ NÁSTROJE

Vláda v programovom dokumente deklaruje spoločnú vôľu inštitucionalizovať a zintenzívniť boj proti korupcii. Vníma ju ako nepriateľa demokracie, poskytujúceho priestor falošným a extrémistickým riešeniam. Aj preto

je dôsledný protikorupčný program a posilnenie vlády zákona jednou z priorit.

■ SLOVENSKO A ZAHRANIČIE

Slovenská republika vníma ako najakútnejšiu vonkajšiu výzvu pásmo pretrvávajúcej nestability na hraniciach EÚ, ozbrojené konflikty v susedstve EÚ, ktoré sú zdrojmi masovej migrácie a medzinárodného terorizmu, porušovanie či odklon od základných noriem medzinárodného práva a princípov povojnovanej európskej architektúry, tradičné a nové hybridné formy hrozieb a snahy o oslabovanie národno-štátnej identity. K hlavným cieľom jej zahraničnej a európskej politiky patrí zaistenie stability, bezpečnosti, prosperity a pozitívneho vnímania Slovenskej republiky vo svete. Vláda bude vychádzať z predvídateľnej, dôveryhodnej a transparentnej zahraničnej politiky a členstva v Európskej únii a NATO. Bude podporovať rozvoj transatlantických vzťahov ako základný pilier zaručenia bezpečnosti a budovania prosperity SR. Za najbližších partnerov vláda považuje členské krajiny EÚ a spojencov v NATO.

VŠIMLI SME SI

Štát by mal vytvárať pre živnostníkov, ale i malých podnikateľov zvýhodnené podmienky. Všade vo vyspelých krajinách takéto podmienky živnostníci majú. Naša legislatíva v tomto smere dlho nerobila nič. Skôr naopak, zvýhodňovala veľké firmy, a to často na úkor živnostníkov a malých podnikateľov.

Živnostníkom začalo svitať

Tento prístup sa prejavil najmä pri zákone o reštrukturalizácii. Veľkých tento zákon podrží, malých zadupe pod zem. Je tu však zmena. Zrejme netreba dlho dumať, kde sa zrazu vzala. „Neustála likvidácia živnostníkov na Slovensku sa musí urýchlene skončiť. Živnostník je človek, ktorý nesie riziko a za podnikanie ručí celým svojím majetkom. Živnostník je často subjekt, ktorý dokáže zabezpečiť prácu aj pre iných občanov, doteraz pre nedostatok ponuky práce inak neúspešných na pracovnom trhu. Je najvyšší čas zmeniť živnostenský zákon a na základe tejto zmeny uľahčiť podnikanie.“

povedal ešte na sklonku minulého roka predseda SNS Andrej Danko, dnes predseda parlamentu a predseda koalície vládnej strany. Prvé nahliadnutie do návrhu vládneho vyhlásenia tretej vlády Roberta Fica zrazu obsahuje aj takéto záväzky – zrušenie daňových licencií od roku 2018, daň z príjmu právnických osôb sa zníži na dvadsaťjeden percent a zvýšia sa limity na uplatňovanie paušálnych výdavkov pre živnostníkov. To zrejme ešte nebude všetko. Napokon, aj druhý koalíčný partner Sieť na čele s Radoslavom Prochádzkom zrejme dosiahol svoje. Záväzok vo vládnom programe o tom, že zákon konečne zastaví podnikanie mnohých vplyvných Slovákov cez schránkové firmy. Začalo svitať. Škoda, že až po takom dlhom období tmy, respektíve neochoty pristúpiť aj k takýmto opatreniam. Slovensko mohlo byť už teraz omnoho ďalej. V ekonomickej prosperite, v sociálnosti, ale aj v transparentnosti podnikania. Ktovie, čo tomu bránilo? Ak iba „politická vôľa“, ktorá v zásade u nás chýba vždy, ak ide „iba“ o dobro bežných občanov a o spravodlivosť ako takú, potom je to smutná vizitka uplynulých rokov.

(ib)

Čo mal Miro MICHALEC na srdci, to nielen povedal, ale aj robil Obor vo veľmi vratkej lodke...

Vo veku nedožitých päťdesiatich piatich rokov nás nedávno po ťažkej chorobe opustil Miroslav Michalec. Patril medzi zakladateľov Slovenskej národnej strany, bol poslancom Snemovne ľudu Federálneho zhromaždenia ČSFR a neskôr Národnej rady Slovenskej republiky. Za ministrovania Jána Siteka (SNS) robil vedúceho úradu Ministerstva obrany SR. V roku 1998 dostal Rad Andreja Hlinku.

Miroslav Michalec sa narodil 23. novembra 1961 v Smoleniciach. Zomrel 17. marca 2016 v Bratislave. V nekrológu za SNS napísali, že ho „poznali ako horlivého vlastenca, obetavého otca rodiny, umného koordinátora a skvelého organizátora mravčej stránickej práce v teréne a kronikára SNS.“ Je som ho poznal ako nezištného človeka, na ktorého sa dalo vždy spoľahnúť.

U Mira neplatilo len „čo na srdci, to na jazyku“, ale čo mal v srdci, to aj spravil. V roku 1992, keď sa pražský minister obrany Dobrovský vyhrážal Slovensku vojenskou intervenciou, priniesol Miro Michalec do redakcie Slovenského národa jednu z prvých zástav s našim štátnym znakom...

Pred vyhlásením štátnosti mi vyšla knižka Zabíjal som štát s úsmevným pohľadom na naše vojnové dejiny. Miro bol jeden z prvých čitateľov. Nechýbal ani na premiére divadelnej adaptácie, ktorú uviedol režisér Eduard Gürtler so súborom prievdzského A divadla. Mira predstavene aj účinkovanie súboru nad-

chli. Vybavil ďalšie predstavenia v Moste pri Bratislave a v Jablonovom. Odvtedy nevynechal ani jednu premiéru prievdzského

ČO INÍ NEPÍŠU

Miro MICHALEC (vpravo).

súboru. Organizoval posedenia s hercami na Pezinskej Babe, pomáhal im pri vybavovaní zájazdov. Celkom prirodzene ho slávnostne vyhlásili za krstného otca súboru. Keď objemnejší herec Štefan Orság potreboval do novej inscenácie štýlový kostým, ešte objemnejší Miro mu daro-

val niektorý zo svojich oblekov. V elegantných kusoch z Mirovho šatníka si zahral postavy v Malomeštiakovej svadbe a v Príbehu z Maconda.

Miro nevynechal ani premiéru mojej hry Mauzóleum v Spišskom divadle (2000). Aj tu ho herci prijali za svojho. Pri repríze v bratislavskej Astorke predstaviteľ postavy nadporučíka Bujakoboga Milan Revaj pri odpočítavaní mužstva na scéne zval: „Michalec!“ – „Tu,“ zdvihla sa v hľadisku Mirova mohutná postava a nadporučík pokračoval: „Odveľujem vás do Liptovského Mikuláša, Martikán hľadá kormidelníka!“

Predstava poldruhametrakového obra sediaceho vo vrátom kajaku s olympijským výtkom vyvolala u divákov búrku smiechu a obrovský aplauz. Šarmantný Drobček, ako sme Mira volali, mal zmysel pre humor. Pre kamarátov a dobrú náladu by dal aj posledné gate. Úsmevy rozosieval všade, kde prišiel. Nimi získaval ľudí pre národnú vec. V tejto hysterickej dobe nám bude chýbať.

Peter VALO
Foto: autor

Príťažlivosť daňových rajov

Roman MICHELKO

Únik 2,6 terabajtu informácií o tajných kontaktoch prominentov zaparkovaných v offshoroch (daňových rajoch) je vec, ktorá sa dala skôr či neskôr očakávať. Patrí to takpovediac k riziku podnikania. V istých kruhoch sa totiž stalo „dobrým zvykom“ peniaze si ulievať do daňových rajov a len v minimálnej miere sa podieľať na nákladoch spoločnosti. Informácie zverejnil denník Süddeutsche Zeitung. Keďže objem dát, ktoré bolo treba spracovať, bol mimoriadne rozsiahly, redakcia posunula tieto informácie Medzinárodnému konzorcium pre investigatívnu žurnalistiku (ICIJ), ktorá postupne odtajňuje jednotlivé dokumenty.

Zatiaľ si to „zlízlo“ zopár politikov, dokonca islandský premiér Sigmundur David

Gunnlaugsson odstúpil. Horúce chvíle zažíva aj britský premiér David Cameron, keďže jeho otec zjavne profitoval z firiem zaparkovaných v panamskom daňovom raji. Medzi zverejnenými menami sú aj ľudia z okolia ruského prezidenta Vladimíra Putina, ukrajinský prezident Petro Porošenko či Baššár al-Asad, ale aj futbalová hniezda Lionel Messi či španielsky režisér Pedro Almodóvar. Zo slovenských či z českých politikov sa zatiaľ neobjavilo nijaké meno, nechýbajú tam však vplyvní podnikatelia.

Čo však hneď udrie do očí, je absencia Američanov. Analytici to zatiaľ vysvetľujú tak, že je pre nich vlastne zbytočné komplikovane vyvážať svoje financie niekam do Panamy, keďže priamo v Amerike minimálne

dva štáty (Delaware a Nevada) fungujú ako daňové rajy. Nehovoriac o tom, že daňové zaťaženie najbohatších, na rozdiel od bežných zamestnancov, je veľmi mierne. Najbohatší ľudia v USA sú totiž zdaňovaní len

KOMENTÁR

trinásťpercentnou daňou z kapitálových výnosov, pričom však bežní zamestnanci sú, naopak, zdaňovaní progresívnou daňou z príjmov, ktorá je často vyššia ako tridsať percent. Aj preto tak zarezonoval známy výrok Warrena Buffetta, ktorý žiadal vyššie zdanenie miliardárov, pretože je absurdné, ak jeho sekretárka má vyššie dane ako on.

Opäť teda ožila predbežne odložená téma zjednotenia

daňových základov. Média ovládané oligarchami však pri akomkoľvek pokuse riešiť problém daňových rajov spustili veľmi falošný pokrik v zmysle, že eliminácia daňovej konkurencie je zlá a že nakoniec daňové rajy majú svoj význam už len preto, že tlačia na vlády, aby boli pri výške daňového bremena nútené udržiavať ju v rozumných hraniciach. Tieto argumenty, samozrejme, neobstoja. Daňové rajy majú ešte jedno čaro, dokážu veľmi efektívne zakryť vlastnícku štruktúru schránkových firiem, ktoré však dokážu veľmi úspešne súťažiť o veľmi lukratívne štátne zákazky. Na ilustráciu stačí spomenúť zopár slovenských precedensov, keď sa firmy s veľmi nejasnou vlastníckou štruktúrou (často zakrývajúcou priamo politikov alebo ich top sponzorov) maskovali domicilom v daňových rajoch.

Priekopníkom v takýchto praktikách boli firmy Allied Wings a Destor Investment Ltd, vlastniace logo SDKÚ. Schránková firma sa vynorila aj v kauze Nitra Invest, ktorá pre najímala budovu daňovému riaditeľstvu v Košiciach. Je viac-

-menej jasné, že Ondrej Ščurka bol len figurka, keďže spoluvlastníkom Nitra Invest bola firma TPE Holding so sídlom na Cypre, a aj tá bola len dcérou firmy, ktorá bola registrovaná na britských Panenských ostrovoch. Samostatnou témou je SanToll a cyperský Ibertas, ktorý vyhral tender na prevádzku mýta a podľa všetkých indícií jej skutočnými vlastníkami sú ľudia okolo finančnej skupiny J&T; ďalej je tu známa kauza Interblue Group, kde Jana Lütken bola zase konateľkou, ktorú preslávil škandál okolo emisných povoleniek. A takto by sme mohli pokračovať ešte veľmi dlho.

Daňové rajy teda majú okrem optimalizácie daní (rozumnej vyhnuti sa plateniu daní) ešte jeden, možno ešte dôležitejší zmysel. Dokážu veľmi účinne zakryť skutočné vlastníctvo firiem uchádzajúcich sa o verejné zákazky. Aj preto je najvyšší čas prijať zákon, ktorý by schránkové firmy odstrihol od verejných peňazí. Či a v akom horizonte sa na to nájde politická vôľa, budeme si musieť počkať.

Zákonnosť na chvoste Európy

Ján ČOMAJ

Raz som už v jednej úvahe tento príklad použil, ak by si to niekto z čitateľov všimol, nech mi, prosím, odpustí, ale nič lepšie mi nevyšlo na um: Predstavte si kráľovstvo, v ktorom okrem kráľa, lebo ten, našťastie, nepotrebuje vzdelanie, boli vo vedení ríše samí krajčír. Predseda zhromaždenia stavov je krajčír, ministerský predseda kráľovstva krajčír, minister vnútra krajčír, ministerka spravodlivosti (lebo je to osvietené kráľovstvo, ženy nemajú len na okrasu) krajčírka, kniežatá krajčír, ešte aj drábi a pandúri sa učili za krajčirov – a národ otrhaný, hrôza pozerá!

Tak je to u nás s právnikmi a právom. Premena práva po štyridsiatich rokoch reálneho socializmu iste nebola jednoduchá. Výsledok je však katastro-

fálny. Práva sa človek veľmi ťažko a zdĺhavo dovoľá, občianskoprávne a majetkovoprávne súdne konania sú katastrofálne pomalé, vyčerpávajúce, nákladné, neraz končia až kdesi v Štrasburgu. Podobný stav je

POZNÁMKA

v trestnoprávnej oblasti. Desiat až pätnásť rokov trvajúce procesy nie sú u nás raritou. Navyše sa množia „procesné chyby“, pri ktorých sa ťažkí zločinci dostávajú na slobodu. Predstavte si ten škandál, keby niekoľkokrát do roka urobili lekári takú fatálnu chybu – aký by bol z toho novinársky krik, súdy, senzácie. Pritom sa chyba nedá vylúčiť, aj lekár, aj právnik je len človek. Len tých chýb na súdoch je pri-

veľa. Už sa ani nečudujeme, keď sa nejaký gauner ich vinou dostane na slobodu. Aký má za to sudca postih? Ak vôbec nejaký, tak stratu odmienu v najbližšom polroku. Nemusia to byť iba zlomyseľníci, čo sa opýtajú, či „procesná chyba“ nevyviesla pánu doktorovi inou cestou oveľa viac.

Svet si to všiema, dnes sa nič neutají. Európska komisia vo svojej nedávnej správe o stave justície uverejnila v poradí už štvrtý prehľad stavu práva a jeho dosiahnutia v krajinách EÚ. Dalo sa to čakať: opäť sme na úplnom chvoste Európy. Sudcovia zlý stav často odôvodňujú tým, že ich je málo, ten prehľad im však nedáva za pravdu. Počtom dvadsiatich piatich sudcov na stotisíc obyvateľov sme z dvadsia-

tich ôsmich členských štátov na deviatom mieste, to nie je také zlé, ale vo všetkých ostatných kritériách na dvadsiatom prvom až dvadsiatom štvrtom! Dokonca v dvoch ukazovateľoch sme sa ocitli na samom konci rebríčka. Po prvé: v riešení prípadov platobnej neschopnosti. Na konkurzné konania potrebujú naše súdy priemerne štyri roky, kým napríklad v Írsku päť mesiacov. Po druhé: vo vnímaní nezávislosti súdov.

Od vzniku slovenskej štátnosti uplynul dosť dlhý čas, aby sa právo spamätalo z deformácií a naplnilo očakávania. Toľko rokov, čo nám pretekajú problémy súdnictva pomedzi prsty, čo trvajú prieťahy v rozhodovaní, čo sa množia procesné chyby sudcov, netrvala celá prvá ČSR!

Nedávno sme dali právo do ženských rúk. Žena je na čele Ústavného súdu SR, Súdnej rady SR, Najvyššieho súdu SR, úradu ochrancu verejných práv, aj na čele ministerstva spravodlivosti je žena. Držme im palce, aby konečne v práve poupratovali – urobili poriadok a vrátili ľuďom právo na právo.

SPOZA OPONY

Na Slovensku je toľko ľudí, čo vedia, ako treba dobre robiť, že sme ich skoro začali vyvážať hen na Ukrajinu. A to hneď rovno za ministrov. Aj keď to nevyjde, aj tak výmenou za to dostaneme, najmä keď sa zruší vízová povinnosť, mnohonásobne viac. Už teraz sa tisnú cez hranicu rovno na helikoptéroch. Pravda, Ukrajinci sa budú musieť uspokojiť u nás s niečím iným ako s ministerským kreslom. Už je všetko pekne porozdeľované...

Vždy to bolo tak, že o miesto vo vláde sa zápasilo – a to tuho. Pamätám si veľmi dobre na otázky o pomeroch na Slovensku. Hlavný mediálny poradca nemeckého kancelára, šéf veľkého mediálneho podniku sa ma raz spýtal, čo to máme za pomery, keď sa ľudia, a to aj s profesorskými titulmi, dožadujú nemeckej pomoci, lebo inak si neporadia s tým, aby sa zbavili predsedu vlády. Presnejšie, úplne presne, aby zbavili predsedu vlády jeho úradu – a všetkých politických možností. Kovaný Nemec mi hovoril, robte s tým niečo,

veď s takými žiadosťami, prosíkaním za nami nechodia ani Mongoli.

Bol to tuhý tabak. Nakoniec sa to všetko predsa len zvrtno tak, že aj doma sa pozbierali

Prečo treba mať hrdosť

Dušan D. KERNÝ

sily a aj zahraničie pomohlo s čiernou dierou a pomery sa zmenili. Potom prišla ďalšia nevyhnutnosť. Ako to vždy býva, za pomoc treba zaplatiť. Keď sa už človek k niečomu zaviazal, treba dohody, čo aj nenapísané, čo aj nevyslovené – tie najmä, dodržať. A ďalšia dohoda, ktorú bolo treba dodržať, že toho predsedu vlády a jeho hnutie netreba iba odstaviť v jedných voľbách, ale za nijakú cenu nepripustiť, aby vyhral a zostal vládou aj v ďalších voľbách. Teda aby si najmenej osem rokov ten politik a všetko okolo neho ani nevrzlo.

A keď si nevrznú osem rokov, tak to už azda bude stačiť, aby sa to predžilo aspoň na dvanásť. Za dvanásť rokov vyrastú noví voliči a babky demokratty už nebudú rozhodujúce. Hovo-

dzené zásahy do prirodzeného vývoja malej krajiny, ktorá sa stala štátom, spôsobili.

Keď pred časom usporiadala nemecká veľvyslankyňa podujatie, pripadajúce na výro-

bie vzniku a diplomatického uznania Slovenskej republiky, márne sa prítomných spytovala, kde je Vladimír Mečiar, kde je Ján Čarnogurský, obaja boli pozvaní, neviete, kde sú? Spytovao sa to aj nemecký diplomat, ktorý kvôli tej slávnosti prišiel do Bratislavy. Bol to muž, ktorý ako prvý priam na polnoc na prahu roku 1993 odovzdával svoje akreditačné listiny, vlastne listiny o uznaní Slovenskej republiky zjednoteným Nemeckom, Spolkovou republikou Nemecko. Na rozdiel od vtedajších chvíľ vzniku nového štátu v strednej

Európe plných osláv a uspokojenia práve z toho, že nemecký veľvyslanec bol prvým, po rokoch už nemal komu ruku podať, štrngnúť si s pohárom šampanského.

Podobné príhody sa asi inde nestávajú. Prirodzená hrdosť, a ak nie tá tak aspoň prirodzená protokolárna slušnosť vedie k tomu, že významné okolnosti národného, štátneho významu nezapadajú prachom zabudnutia. Kde sa človek pozrie v strednej Európe dookola, národná hrdosť, národná identita je trvalo v popredí. Aj ľudia, aj políci si čoraz menej nechávajú určovať, ako majú voliť, doterajší model monitoringov stratil rozhodujúcu silu, nepožíva rešpekt. Isteže vidíme dosť príkladov v susedstve, ako sa z toho stáva aj účelová politická mytológia. U nás je hlavným problémom to, aby sme boli elementárne slušní, aby sme mali viac vzájomného porozumenia a nepotrebovali toľko múdrych hláv, toľko kazateľstva, toľko džgania slov médií tam, kde sa možno dorozumieť bez hrmotných slov.

GLOSA

Nie, nie je to pokus o urážku ani urážka sama. Nikdy by som si nedovolil uraziť krajinu, v ktorej som sa narodil, v ktorej žijem a v ktorej chodím na hroby svojich predkov. Ide v podstate o štatistiku. Sme čoraz viac starí, teda staršie, a sme čoraz viac hlúpi, teda hlúpneme. A zas nejde o urážku, vysvetlím hneď. V prvom rade – sme čoraz starší. Priemerný vek obyvateľa Slovenska – pretože naozaj nielen o Slovákoch to je, dosiahol nebývalú hranicu. Za posledných osem rokov sa priemerný vek obyvateľov zvýšil o dva roky. Teda ak sa nič nestane a neudeje, o desať rokov budeme mať všetci priemerne po štyridsiatke.

Zrejme budeme pomaly hlúpnuť

Za posledných desať rokov sa priemerný vek novinárov na Slovensku znížil na 35,4 roka. Tých aktívnych, teda píšucich a hovoriacich. Za posledných desať rokov sa percentuálne zastúpenie novinárov s vysokoškolským vzdelaním znížilo z 84,6 percenta na 51,2 percenta. V moderátorskej profesii je to prepad z 93,7 na 35,3 percenta.

Ak teraz zarátam deti do štrnást' rokov, ktorých podiel na celkovej populácii je 15,4 percenta a prirátam ho k priemernému veku dospeléj populácie (38,5), potom výsledný priemerný vek konzumenta informácií z médií je až 53,7 roka.

Priemerná dĺžka praxe novinára je dnes na Slovensku šesť rokov. A jeho priemerný vek tridsaťjeden rokov. V Rakúsku je napríklad žurnalistika povolanie a špičkový komentátor tam majú vek aj osemdesiat rokov. Pretože za tým vekom je kontinuita poznatkov, skúseností a schopností analyzovať vývoj.

Slovensko však osprostelo. Naozaj. A bez urážky. Lenže Slovensko za to nemôže. Podakovať sa treba médiám, ich majiteľom a zamestnancom. Neku-povať, nezapínať, nepočúvať, ignorovať. Akurát koncesie platiť a ani muk. A čoskoro ešte viac.

My pred hrobom po štyridsiatke, v tejto spoločnosti túto spoločnosť ignorovaní, máme knihy, knižnice, zahraničnú tlač, cudzie médiá, cezhraničné televízie. My vás nepotrebuje.

Až na tých pár pubertiekov s učňovkou. Tí vás žerú. Možno aj preto hlúpe médiá na osprostom Slovensku zaniknú rýchlejšie, ako si dnešní pesimisti myslia. Vráťane tých verejnoprávných.

Jeden z množstva kanálov Českého verejnoprávného rozhlasu – okrem iného, že vysielala naozaj pre občanov a je milovaná, z počúvania to dobre viem, aj vzdelanými osemdesiatnikmi – má moderátorov vo veku hranice odchodu do dôchodku. Aj redaktorov. Je to druhé najpočúvanejšie rádio v Českej republike. Že by to bolo iba tým, že si tam potrpia na to, za čo platia koncesie? Nie, nielen tým. Denne tento vysielateľ hľadá spolu s poslucháčmi český ekvivalent nejakej frázy, prijatej z anglofónneho prostredia. A je v tom úspešný.

Škoda, že stav médií na Slovensku neprekáža naozaj nikomu. Ani tým, ktorí musia platiť za nesledovanie ich produkcie.

Ján ČERNÝ

Vláda schválila tretiu správu o stave používania štátneho jazyka Pozícia štátneho jazyka je neradostná

Margaréta VYŠNÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Medzi najdôležitejšie ukazovatele kvality života obyvateľov na jazykovo zmiešanom území južných okresov patria účasť na správe verejných vecí, jazyková situácia a výchovno-vzdelávací proces. Všetky sú podmienené používaním štátneho jazyka podľa zákona. Tretiu správu o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky vláda SR schválila v marci tohto roku. Zo všetkých doterajších správ od roku 2012 vyplýva, že pozícia slovenčiny v praxi na jazykovo zmiešaných územiach nezodpovedá legislatívnemu rámcu.

Po schválení druhej správy o štátnom jazyku neboli prijaté navrhované systémové zmeny na zlepšenie ovládania štátneho jazyka a na skvalitnenie jeho vyučovania. Preto sa jazyková úroveň absolventov všetkých typov škôl a školských zariadení z pohľadu doterajších troch správ o štátnom jazyku výrazne nezlepšuje, uvádza sa v správe. Ako sú na tom školy s výučbou v štátnom jazyku na zmiešanom území, štátna školská inšpekcia nezverejňuje. Odborníci v školstve odhadujú, že pravdepodobne v týchto školách je úroveň ovládania a používania štátneho jazyka nižšia ako na školách mimo zmiešaných oblastí.

■ MINIMUM SLOVENČINY

V správe sa uvádza, že v školách, kde sa vyučuje v maďarskom jazyku, žiaci a študenti väčšinou ovládajú štátny jazyk na priemernej úrovni. Najčastejším problémom je nedostatočné ovládanie štátneho jazyka samotnými pedagógmi. Základné a stredné školy vyučujú slovenčinu len minimálne, a to iba na hodinách slovenského jazyka a literatúry, čo je hlavnou príčinou slabého ovládania štátneho jazyka. Komárňanská univerzita, kde sa vyučuje v maďarskom jazyku, na základe odporúčania druhej správy o štátnom jazyku vykonala niektoré opatrenia na zlepšenie používania štátneho jazyka. Lenže ostatné školy odporúčanie školskej inšpekcie zvýšiť počet hodín slovenčiny splnili len čiastočne. Zapojenie slovenských lektorov neovládajúcich maďarčinu na hodinách slovenského jazyka úplne ignorovali. Ministerstvo školstva namiesto hľadania podpory pre štátny jazyk oponuje, že odporúčanie slovenského lektora nie je možné, pretože legislatíva nepozná termín slovenský lektor.

■ JAZYKOVÁ SITUÁCIA

Sťažnosti občanov na porušovanie jazykového zákona a výsledky dohľadu ministerstva kultúry na dodržiavanie tohto zákona sú určitým odrazom jazykovej situácie na juhu, kde sa uprednostňuje menšinový maďarský jazyk. Používanie štátneho jazyka podľa zákona je podmienkou aj účasti občanov na riadení verejných záležitostí. V správe sa uvádza, že najčastejšie sa sťažovali občania na chýbajúci štátny jazyk na rokovaniach obecných zastupiteľstiev či v informáciách v obecnom rozhlase, na chýbajúci text v štátnom jazyku v tlačových orgánoch samosprávy, na poradie alebo veľkosť textu v štátnom jazyku na dvojazyčných (slovenských a maďarských) reklamných pútačoch. V dohľadovom konaní ministerstva kultúry štátny jazyk chýbal na rokovaní obecného zastupiteľstva, na pamätnej tabuli text v štátnom jazyku nemal rov-

nakú veľkosť ako maďarský text, štátny jazyk absentoval aj v jednom geografickom označení, právne dokumenty jednej obce sa vyskytli iba v maďarskom jazyku, internetové stránky inej obce neposkytli informácie v štátnom jazyku.

Jednotlivé správy o stave používania štátneho jazyka bezmocne konštatujú, že dosiaľ nemáme ucelený obraz o používaní štátneho jazyka v praxi na zmiešanom území, odporúčania ministerstva kultúry sa neplnia, a teda ani celkové výsledky všetkých troch správ nenasvedčujú, že by sa situácia okolo používania štátneho jazyka na juhu štátu zlepšovala. Sústavnými porušovateľmi jazykového zákona sú najmä miestne samosprávy, teda obce a ich organizácie, ktoré týmto spôsobom obmedzujú občanom účasť na správe verejných vecí.

Aj národnostná (maďarská) kampaň bola na juhu Slovenska natoľko masívna, že sa musela pre-

miestniť aj na polia, palety a mostové piliere. Menšinové maďarské strany urobia všetko pre to, aby nemuseli použiť slovenčinu, najmä ak to má aj finančný efekt. Nepoužívanie slovenčiny je odkaz národnostným voličom, že menšinové strany sú stále verné maďarským cieľom a dbajú „o čistotu maďarského jazyka“. Tento fenomén sa stal nástrojom na dosahovanie národnostných cieľov. V Lučenci, ale nielen tam, sa objavili predvolebné pútače, na ktorých neboli zverejnené všetky informácie v štátnom jazyku. Protiprávny stav v Lučenci kompetentné štátne orgány vyriešili nezvyčajne rýchlo a razantne. Na ďalších plagátoch je maďarská národnostná politika taká dôsledná a nekompromisná, že ak aj uvádza názov svojej strany dvojazyčne, používa ho v opačnom poradí jazykov, ako je zaregistrovaná: MKP – SMK. Rôzni propagátori „paleto- vých, mostových, cezpoľných“ a ďalších tzv. pútačov dlhodobo radi využívajú všetky nástroje arogancie a ignorancie prejavu suverenity Slovenska – nesmierne si dajú záležať na jednojazyčnom maďarskom prejave.

■ MODEL KOMUNIKÁCIE

Na inom mieste právom pobúril obyvateľov plagát s maďarským textom: „Ja to vyslovím: Autonómia,“ s názvami slovenských južných regiónov a so sebedovodom a vyzývavým pohľadom kandidáta na chvoste volebnej listiny za SMK. Po reakcii verejnosti a médií menšinový maďarský straník stiahol tento provokátora z kandidátky, lebo SMK vraj už nechce autonómiu. Tento predvolebný ťah, či už plánovaný, alebo nie, bol naozaj veľmi šikovný. Straník SMK už dávno pochopil, že musia zmeniť taktiku voči slovenskej verejnosti – nevyslovovať slovo autonómia, ale používať pojem samospráva, čo je, pravdaže, to isté, ale to si každý neuvedomuje. Druhým mýtom je, že výroky jednotlivých maďarských a menšinových politikov sú individuálnou aktivitou. Príklad modelu komunikácie politickej reprezentácie so svojimi priaznivcami hovorí o dobre naplánovanej stratégii. Oba mýty majú na Slovensku spoločný pôvod – zakladajú sa na neznalosti, resp. na nedostatočnom výklade uhorských a slovenských dejín.

O ČOM JE REČ

Významný nemecký politik, podpredseda NPD Karl Richter na konferencii The London Forum v novembri 2015 citoval rozšafne W. Churchilla: „Nemci nepoznajú správnu mieru: buď sa vám vrhajú k nohám – alebo po krku!“ A pokračoval ďalej: „Imigračná politika kancelárky Merkelovej je smrťaca a smrteľná! Hlavným problémom Nemecka je chýbajúca národná suverenita! Dodnes platia mnohé povojnové výsady spojeneckých okupačných vojsk, vinou ktorých nemôže Nemecko vytvárať samostatnú zahraničnú politiku. Nemecko zostalo protektorátom USA... Na toto by sme nemali zabúdať: v Berlíne nesedi suverénna vláda a Nemecko nie je suverénnym štátom.“ Prezradil aj málo známe informácie, týkajúce sa súčasnej imigrantskej krízy! V Grécku našli v batôžine tzv. utečencov vreckové príručky so všetkými potrebnými informáciami o najrýchlejších trasách vedúcich do Nemecka a návody, ako sa správať pri kontakte s nemeckými úradmi. Čuduj sa svete, kto zabezpečil a zaplatil tlač týchto príručiek a ich distribúciu? Bol to aj na Slovensku dobre známy multimiliardár a „filantrop“ George Soros a jeho „Nadácia pre otvorenú spoloč-

nosť“. Ako isto dobre viete, ide o organizáciu, ktorá za posledných pätnásť rokov financovala „farebné revolúcie“, spomeňme aspoň Gruzínsko, Južosláviu a najmä – Ukrajinu! Sorosova „Nadácia“ fungovala a funguje aj na Slovensku, podporuje štrajky a demonštrácie, organizuje

Ako nechať ľudí zbohatnúť?

Peter ŠTRELINGER

akcie, ktoré rozbijajú „neposlusný“ štát väčšmi ako tanky! A práve ľudia (platení Sorosom) a ich „mozgovne“ (teda think-tanky) spolu s inými proamerickými organizáciami vykonávajú uprostred Európy „veľkolepý – no, bohužiaľ, zločinný – plán: zničiť Nemecko i celú Európu miliónmi imigrantov: vniesť do Európy občiansku a etnickú vojnu s cieľom zlikvidovať Európu ako možného geopolitického rivala USA. Takto zločinne uvažujú! Tvrdí nemecký politik Karl Richter.

Riťopcháči a obdivovatelia všetkého amerického a západného však takéto slová nechcú počuť. Vraj to je ruská pro-

paganda! Preto sme citovali nemeckého politika...

Mnohí z nás si kladú otázku, čo všetko sa udialo od prevratu či akejsi farebnej, teda „zamatovej revolúcie“ v Čechách a aj na Slovensku? Kde sa vzali arogantní miliardári, majitelia tučných bankových kont uložených bezpečne

rozhovor si médiá skoro vôbec nevšímali. Podľa neho sa musela vytvoriť umelo vrstva bohatých, aby sa rozbehlo trhové hospodárstvo. Bohužiaľ, tvrdí Stráský, nie každý sa mohol stať bohatcom. Keby sa spoločný majetok rozdelil medzi všetkých, nevznikol by kapitalizmus. A tak sa to muselo rozdeliť „spravodlivo“ medzi „NAŠICH“ – teda v okruhu priateľov a známych ODA, ODS, OH v Čechách či VPN, HZDS, KDH, neskôr SDKÚ na Slovensku... Bola to lúpež tisícročia. Za bieleho dňa! „Chcel by som vidieť niekoho, kto by vymyslel rýchlejší a spravodlivejší systém, podľa ktorého by vznikla vrstva bohatých,“ argumentuje Stráský. Keby to dostala vrstva sociálnej spodiny so základným vzdelaním, tak to „prechlastá“, či prehrá v hracích automatoch, neinvestovala by ten majetok do rozvoja hospodárstva.

v daňových rajoch? Ako prišli k svojmu obrovskému majetku... Dnes sa už v tom ani nedá zorientovať. Popri politikoch zbohatli aj gaunerí, mafiáni si zasadli aj do parlamentných lavíc – a ich deti už študujú na renomovaných amerických univerzitách. Prvotnopospolný kapitalizmus stredo-európskeho typu sa pomaly, ale isto amerikanizuje. Lenže vráťme sa naozaj na začiatok: ako sa to stalo, že jedni zbohatli a tí druhí (je ich väčšina) upadli do biedy? Pred mesiacom sme si mohli prečítať v Hospodárskych novinách rozhovor s posledným premiérom federálnej česko-slovenskej vlády Jánom Stráským. Jeho odpovede sú naozaj šokujúce, hoci

A potom prišla kupónová privatizácia: kamufláž, ako zaslepiť občanom oči, navodiť dojem, že sa tiež podieľajú na rozdelení majetku. Ale v skutočnosti šlo len o to, aby sa urýchlilo zbohatnutie úzkej vrstvy tak, aby si mohli ďalší rozpredávaný majetok kúpiť! „A pokiaľ ide o to kradení: ano, jedna cesta, jak nechať lidi zbohatnout, je nechať je kradst. A cesty, jak nechať lidi zbohatnout, jsme hledali!“

Európska komisia ustavične posilňuje nedôveru občanov Únie Holandania mali odvahu aj za nás

Holandsko bolo jediným štátom, kde sa konalo referendum o tom, či prijať, alebo neprijať asociačnú dohodu s Ukrajinou. Ide o dohodu, ktorá pred dvomi rokmi viedla k dramatickej zmene moci v samotnej Ukrajine, k následnej vojne v tomto štáte a odvtedy doteraz k nepretržitému napätiu, do ktorého je zatahnutá celá Európska únia, priamo postihuje jej dvadsaťosem štátov a ich obyvateľov.

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Holandsko je výnimočné aj tým, že bolo priamo zasiahnuté, keď nad Ukrajinou zostrelili civilné lietadlo so stovkami jeho občanov. Všetko s tým súvisiace sa stalo prvoradou politickou a emocionálnou záležitosťou tak pre holandskú politiku, ako aj občanov. Išlo teda o úplne výnimočné okolnosti, za ktorých sa referendum vôbec konalo. Formálne je sice nezáväzná, ale keďže Holandsko je pred voľbami, ani jeden politik to nebude ignorovať. Je to však referendum o Ukrajine?

■ ZLÝ KANDIDÁT

Isteže, to, čo vidíme v politickej a vládnej kríze na Ukrajine, o zle riadenom a ekonomicky stagnujúcom, ak nie upadajúcom štáte požieranom korupciou, nie je argumentom na pridruženie Ukrajiny a na bezvízový styk občanov tohto mnohomiliónového štátu. Ale na druhej strane je nezabudnuteľné, ako Ukrajinci v zime 2013/2014 demonštrovali za to, aby boli bližšie k Európe. Inými slovami, aké ilúzie vyvolala Európska komisia. Nenaplnila ich, ani pokiaľ ide o Ukrajinu, a teraz je zrejmé, že nepresvedčila ani inak kozmopolitných a obchodne zdatných Holanďanov. Referendum je vysvedčením, že Európska komisia nezvláda veľké krízy týchto dvoch rokov. Je krátkozraké, a Holandsko nie je v tomto jediným štátom Únie, obviňovať voličov z toho, že podľahli nacionalizmu, že k urnám prišli najmä pravicoví, nedemokratickí, protieurópski voliči. Nie. Problém je v tom, že ani Ukrajina a ani Európska komisia nedokázali presvedčiť voličov. Pochybnosti zostávajú.

■ SÉRIA ZLYHANÍ

Je to séria zlyhaní uprostred rokov krízy, najmä migračnej. Občania majú málo dôvodov dôverovať komisii, že všetko poriadne premyslela. Dôsledky ukrajinskej

krízy ukazujú, ako bola Európska komisia nepripravená a dohnala veci na ostrie noža. Spôsob, akým jej vtedajší predseda Barroso kategoricky postavil Kyjev pred rozhodnutie: áno, alebo nie a neľadil kompromisné riešenie s Ruskom, je súčasťou tejto krízy a zodpoved-

keď išlo o bombardovanie Líbye, ktoré viedlo ku krvavému pádu diktátora Kaddáfího. Bolo to pokračovanie americkej a západnej politiky brutálneho zasahovania do vývoja na Blízkom východe, a nielen tam. Pravda, v Líbyi je to európska káva – USA vtedy nezasahovali, hlá-

Holanďanov, čo v referende povedali asociačnej dohode s Ukrajinou NIE, bola väčšina.

nosti Európskej komisie. Pritom v skutočnosti išlo o geopolitiku, vlastne o vytvorenie novej hranice Európy, Európy s Ukrajinou, ale bez Ruska.

■ BOMBOVÉ ARGUMENTY

Nedôveru k Európskej komisii si netreba zamieňať s nedôverou k projektu Európskej únie. Napokon EÚ združuje päťsto miliónov ľudí a vytvára podmienky na mierové spoluzitie a ekonomický rozvoj. Iné je to však s vedením Európskej komisie či presnejšie s počínaním najväčších štátov Únie. Bolo to rozhodnutie Francúzska a Británie,

sali politiku leading from behind, až keď Francúzom došli bomby, pomohli Američania. Odvtedy trvá už päť rokov v Líbyi krvavý chaos. Kým Kaddáfí zadržoval utečencov a nechal si za to od Únie platiť, dnes je tam milión ľudí čakajúcich na to, ako sa preplaviť do Európy, a nikto nevie, ako ich zastaviť. A zo Stredozemného mora sa medzitým stal najväčší cintorín.

■ NEPREDVÍDAVÝ BRUSEL

Kde bola predvídavosť Európskej komisie, keď išlo o Ukrajinu, keď išlo o Líbyu, keď išlo o to urobiť z Grécka nepreniknuteľnú

pevnú baštu? Je pochopiteľné, že počínanie vedenia EK vyvoláva nedôveru. A čo robí EK v takej situácii? Minister českej vlády Andrej Babiš to povedal na plné ústa: „Prvý podpredseda Európskej komisie Frans Timmermans sa musel zbláznit, keď nám navrhuje to isté riešenie s kvótami migrantov, ktoré sme pred rokom odmietli, EK nám nemôže diktovať migračnú politiku, Európska komisia by si už mala uvedomiť, že nie je pupkom sveta. Všetko, čo doteraz navrhla, bolo navrhnuté zle.“ V návrhu komisie išlo a ide o to, aby povinné prerozdelenie migrantov plne prevzala do svojich rúk. Je to teda ten istý návrh, ako bol vlani, komisia ho chce len pretlačiť pod iným kepienom.

Holandské referendum je dôležité práve preto, že treba verejne hovoriť o politike, zámeroch a praxi Európskej komisie. Plán, ktorý sa má vyjasniť až na konci apríla, predpokladá, že štát by dostával „pridel“ migrantov podľa veľkosti, výkonu ekonomiky, podľa miery nezamestnanosti, ale aj podľa toho, koľko migrantov už prijal doteraz. A kto prijal najviac migrantov, je zrejme už teraz. Pritom si treba uvedomiť, že nové prerozdelenia sú navyše k tým státisícim migrantov, ktoré niektoré štáty, medzi nimi Slovensko, Česko, Maďarsko, Poľsko, odmietli vlani a bránia sa tomu doteraz.

Holandské referendum nás zároveň upozorňuje na prax EK – tak ako chce presadiť zasa ten istý spôsob prerozdelenia migrantov s tým, že bude o tom rozhodovať komisia, to isté sa týka aj možnosti obísť nesúhlas s asociačnou dohodou s Ukrajinou a presadiť ju v pôvodnej podobe. Aká je v skutočnosti podoba diskusie, ukázala aj rozprava v Európskom parlamente v polovici apríla, mesiac po tom, čo EK prijala dohodu o navracaní migrantov s Tureckom.

NA OKRAJ

V niektorých štátoch Európskej únie silnejú hlasy za zmenu sankcií voči Ruskej federácii, za ich „zmäkčenie“ či zrušenie. Sankcie trvajú dva roky. Za ten čas sa dramaticky znížil dovoz z EÚ do Ruska o 42 percent a vývoz klesol o 30 percent. Pre Rusko sú štáty Únie najväčším trhom osobitne surovín. Podľa údajov ruskej Ústrednej banky sa dramaticky mení aj výkonnosť ruskej ekonomiky. Kým v roku 2014 presiahla 1,4 bilióna US dolárov, v roku 2015 to bolo 2,1 bilióna, no odhad na rok 2016 je – ak nedôjde k zásadným zmenám – prudký pokles na 976 miliárd US dolárov.

Ruská peňaženka

Makroekonomické čísla nič nehovoria o dosahu na obyvateľstvo. Všeobecne je oceňovaná politika ruskej Ústrednej banky so zavedením plávajúceho kurzu dolára a eura, ktoré dovedna tvoria kôš devizových zásob. Tie sú teraz vo výške 46 miliárd dolárov. Pri trvalom poklese HDP sa môžu vyčerpať do konca budúceho roka. Na veľkých výkyvoch, zmenách kurzu na prospech dolára a eura profituje však len okolo 8 – 10 percent ruského obyvateľstva. To preto, že má buď príjmy v týchto menách, alebo dostáva peniaze od príbuzných zo zahraničia. Vidno to aj na tom, že práve počas dramatických výkyvov výmenného kurzu vzrástli v Moskve nároky na predaj luxusných tovarov. To vysvetľuje paradox priam nákupných horúčok podľa zmeny kurzu. Luxusné tovary sa stávajú v Rusku lacnejšie ako v krajinách pôvodu, ba niektoré firmy sa usilujú o výrobu značkových módnych tovarov priamo v Moskve.

Celkove však podľa údajov Rosstatu (Ruského štatistického úradu) nebývalo rastie chudoba. Príjmy pod úrovňou životného minima má už 19,2 milióna obyvateľov federácie, ich počet trvalo rastie od roku 2013. Ten bol prvým rokom stagnácie ruskej ekonomiky po desaťročí rastu. Chudoba vzrástla za tie roky o 3,1 milióna ľudí. Zasahuje asi štrnásť percent obyvateľstva. Dochádza k likvidácii úspechov ruskej sociálnej politiky posledného desaťročia. Pokles príjmov obyvateľstva za posledný rok dosiahol takmer sedem percent. Priemerný plat zamestnancov, poisťencov štátu presahuje 32 990 rubľov (neceľých 430 eur) a vzrástol za to isté obdobie o 5,3 percenta. Životné minimum je na úrovni 9 452 rubľov (približne 123 eur). Priemerný príjem penzistov je 7 781 rubľov (okolo 102 eur). Nezamestnanosť je na úrovni 5,8 percenta; je to okolo 4,4 milióna obyvateľov, z ktorých necelý milión dostáva dávky v nezamestnanosti.

Za týchto okolností podľa oficiálnych údajov tretine zamestnaných, pracujúcich nestačí výplata na pokrytie najzákladnejších potrieb. Okolo 43 percent vyžije len tak-tak, väčšina príjmu, až 80 percent, ide na výdavky za potraviny! Podľa podpredsedníčky federálnej vlády Olgy Golodcovovej v penzijnom fonde chýba 200 miliárd rubľov a nie je jasné, odkiaľ ich štát zoberie. Pritom otázka podľa ruskej politiky znie: „Nie je jasné, čo tieto peniaze v penzijnom fonde budú znamenať o 40 rokov.“ To pokiaľ ide o štátny fond, teda prvý pilier. Devalvácia, teda zmena výmenného kurzu, vplyvala aj na krach neštátnych penzijných fondov, tie mali 1,5 milióna poisťencov.

V tejto situácii sa časť politikov vracia kampaňovito k údajom o privatizácii. Podľa bývalého šéfa Najvyššieho kontrolného úradu Stepašina z 350 miliárd US dolárov predaných energetických podnikov v Rusku sa štátnej kase „neušiel“ ani dolár. A za predaj iných podnikov vo výške 3,7 miliardy dolára do štátnej pokladnice pribudlo sedemtisíc dolárov.

(ddk)

Primátora hlavného mesta Iva Nesrovnala v Bratislave vypískali Oslobodenie spojil s rokom 1968

Na konci marca sa v kultúrnych priestoroch neďaleko bratislavského letiska odohralo slávnostné otvorenie Európskeho fondu slovenskej písomnosti a kultúry, ktorý zastrešuje nadácia Ruský svet. V bratislavských priestoroch nadácie už predtým otvorili výstavu výtvarných diel pod názvom Od Volgy k Dunaju.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Na otvorení fondu sa zúčastnili predstavitelia diplomatickej aj kultúrnej scény zo Slovenska i zo zahraničia. V médiách o tom nebola ani len zmienka, veď ani nemohla byť, keďže nikto z pozvaných novinárov tzv. korporátnych médií sa na podujatie prísť a niečo o tom aj zverejniť vôbec neunúval. Záujem o ruskú a slovanskú kultúru korporátne médiá akosi nepestujú.

Mnohí zo zúčastnených sa opäť stretli o pár dní pri pamätníku, ktorý sa týči nad Bratislavou. V pondelok štvrtého apríla na Slávine organizovalo pietnu slávnosť ruské veľvyslanectvo, potom sa pridala aj celá vláda SR. Za Maticu slovenskú položili veniec predseda Marián Tkáč a za matičný Odbor slovenskej vzájomnosti Karol Géci.

Zmena scény – ešte stále prebiehalo výročné oslobodenia Bratislavy v pondelok štvrtého apríla. V centre hlavného mesta pri pamät-

Pamätník oslobodenia Bratislavy.

niku pred Redutou počas kladenia vencov osloboditeľom ďalej prebiehali boje. Primátor Bratislavy Ivo Nesrovnal padlým bojovníkom varí aj akosi nebadane poďakoval, vzápätí však zmenil tému a všetkým prítomným dosť nezmyselne a bez súvislosti so štvrtým aprílom 1945 začal pripomínať august 1968. Vyslúžil si piskot. Členovia Zväzu protifašistických bojovníkov mu zas vytmavili, že zrušil bezplatné cestovanie deťom povstalcov. No vojenská dychová hudba hrala krásne. Známa televízna moderátorka prečítala v rámci programu báseň, držala sa hrdinsky, neprezradila, od koho je. Až jednej zvedavej a neodbytnéj paney to nakoniec bokom bez mučenia pošepla. Keď neuviedla autora poézie, načo by spomínala prekladateľa. Najväčší obdiv patril vojakom, ktorí vedeli priradiť veniec k vlajkočke so štátnou príslušnosťou alebo so

Primátor Ivo NESROVNAL.

symbolom zahraničného mesta, odkiaľ poslali veniec pre padlých osloboditeľov, aby ho potom kompetentní položili na miesto. Vencov bolo vyše päťdesiat.

Dialóg dvoch Bratislavčanov v čase pietnej spomienky znel takto: „A čo sa tu robí, prečo je tu toľko kvetov?“ pýtal sa jeden. „Veď je štvrtý apríl, oslobodenie Bratislavy, čo neviete? Všetci sa bijú do prs, že sú Bratislavčania, ale nevedia, kedy bolo mesto oslobodené,“ odpovedal druhý. „No, tak to som nevedel,“ čudoval sa prvý. „Tak potom načo ste tu?“ tiež sa čudoval ten druhý. Takých, čo nevedeli, o čom ten deň je a načo sú tam, bolo zjavne viac. Ani pán primátor Ivo Nesrovnal zrejme nevedel, načo je tam...

BESEDNICA

Minule som si na internete prečítal povzdych istého inteligentného mladého muža. „Možno preto nemá táto krajina svojich naozajstných hrdinov, lebo vždy sa nájde niekto, kto vie, lebo to vie najlepšie, a povie, že ten Štefánik bol obyčajný gay, ba čo je horšie luterán, a mal bratranca, ktorý bol fakt idiot.“

Sebavedomie a s pokorou

Murgaš odpisoval od jeho pradeda v škole. Stodola mal bohatého prastrýka, tam je to jeho tajomstvo, a Banič bol alkoholik. Vie to, lebo pil s kamarátovým pradedom, a ten padák, to ukradol jednému amikovi. Fakt...“ Toľko citát.

Zdá sa, že sme v zúžení a sebapodceňovaní postúpili za posledných dvadsaťpäť rokov do extraligy. Byť na niečo z našich dejín či kultúry hrdý sa v niektorých kruhoch považuje za nacionalistickú úchyľku, od ktorej je už len krôčik k označeniu za xenofóba či nebudaj rovno za nacistu. Najmä v dnešnej informačnej dobe, keď nás všadeprítomné internetové siete zahľujú prívalom informácií, otvára sa nebývalé pole pôsobnosti pre rôznych zneuznaných géniov, ktorí si vlastnú malosť kompenzujú zrejme tým, že s radosťou ohovávajú a zosmiešňujú skutočne talentovaných a tvorivých ľudí.

Pôvodný zárodok tejto deformácie je zrejme kdesi vo výchove. Vždy sa nájdu jedinci, ktorí hlasno hovoria o potrebe sexuálnej výučby či nutnosti rôznych rodových experimentov na školách, ale o mediálnej gramotnosti, ktorá by naučila deti orientovať sa v záplave často protichodných informácií sa takmer nehovorí. Zdá sa, že niekomu vyhovuje zmätenosť a nízke národné sebavedomie najmä nastupujúcej generácie. Z vlastných skúseností viem, že skutočne tvoriví a umelecky jedineční ľudia majú v sebe vyváženú zmes hrdosti a pokory. Hrdosť na vlastný úspech, ale aj na úspechy iných tvorivých jedincov, ktorí svojou tvorbou vytvárajú niečo ako kultúrnu mapu danej komunity, národa, geografického priestoru. Pokoru pred časom, pred niečím, čo nás ľudí presahuje, či už to berieme z filozofického, prípadne náboženského hľadiska.

Obe tieto zložky – hrdosť a pokora, vytvárajú osobnosť človeka, jedinca konkrétnych etických a morálnych rozmerov, s ktorým už súčasne mediálne prostredie môže len veľmi ťažko manipulovať. V tejto súvislosti mi vždy pride na um jeden príklad. Básnik, textár a prozaik Daniel Hevier, ktorého mám tu česť poznať už vyše tridsať rokov, nikdy nepatrí k ľuďom, o ktorých sa hovorí „kam vieter, tam plášť“. Keď bolo pred časom vyhlásené referendum, ktoré isté médiá označili ako referendum o rodine, ozval sa na sociálnych sieťach aj on. Viacnásobný a milujúci otec jednoznačne podporil vo svojom vyhlásení tradičnú rodinu. To istá časť intelektuálov, označovaných tiež ako „bratislavská kaviareň“, nečakala a popravde to aj veľmi ťažko rozdychávala. Niekto, kto je umelecká i morálna autorita, náhle nespieva ich „multikultúrnu“ a dýchovú pesničku, ale vysloví svoj názor, v ktorom je na prvom mieste rodina zložená z otca, mamy a detí. Daniel Hevier mohol mlčať, tváriť sa, že k danej téme nemá čo povedať, keď už nechcel otvorene kolaborovať s rôznymi aktivistami z mimovládnych organizácií či tretieho sektora, bohato dotovaných z rôznych čudných zdrojov. Ale on sa ozval a povedal svoj názor. Konzistentný preto, lebo ako výnimočne tvorivý človek má v sebe ten správny pomer hrdosti a pokory.

Maroš M. BANČEJ

Juraj SOVIAR: Žijem obdobie príjemného dozrievania Boh si dávno zapol odkazovač

Textár, básnik a niekdajší dlhoročný novinár Juraj SOVIAR (42) začína v roku 1992 v týždenníku Mladé rozlety, neskôr pôsobil v denníku Pravda, v týždenníku Život, v Národnej obrode. Medzitým však prešiel aj inými dobrodružnými profesiami. Ako piesňový textár dodnes spolupracuje najmä so skupinou Elán. Niekoľko slušne otextovaných piesní mu zostalo aj zo spolupráce s Vašom Patejdlom, Jankom Lehotským či Paľom Drapákom a so skupinou Taktici. V súčasnosti opäť začína – tentoraz ako autor na voľnej nohe.

Zhovárал sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: Michal RUSINA

• Načo tajiť, pracovali sme spolu vo viacerých denníkoch. Ako ste sa dostali k žurnalistike, kedy to bolo a kde všade ste pôsobili?

Na obdobie našej spolupráce si veľmi rád spomínam. Práve v tých časoch mala žurnalistika ešte vysokú úroveň. Vtedy sme urobili veľa kvalitnej práce a dokázali sme aj kamarátsky fungovať mimo redakčného života. K žurnalistike ma priviedla túžba po splnení si životného sna. A rôzne priaznivé okolnosti. Keďže ma učiteľka slovenčiny a literatúry na gymnáziu „obdarila“ veľmi zlou známou z maturitnej písomky, nemal som potrebné body na prijatie na vysokú školu. Vtedy ma vyhnal do života veľký vzdor. A mal som šťastie na stretnutie so zásadnými ľuďmi pre môj novinársky rast. Do divočiny žurnalistiky a poézie ma voviedli Felícia Boronkayová a Jožo Urban. Vďaka nim dodnes viem to, čo viem aj neviem.

• Nechýba vám práca v médiách? Ako ich vnímate?

Samozrejme že práca v médiách mi veľmi chýba. Ale rôzne životné okolnosti, veľa neprajníctva a intríg ma posadilo mimo. Bokom od všetkého, čo som mal dovtedy veľmi rád. Zo súčasných médií sa vytratil noblesa, slušnosť a kultivovanosť. Doslova ma dokáže zdvihnúť z kresla nepripravenosť redaktorov, moderátorov, ich bezočivosť, ktorou ničia spisovný jazyk. Ale ten im predsa dáva chlieb. Súčasné médiá poskytujú priestor na vybavovanie si osobných účtov medzi kvázi oligarchami a slúžia na obhajobu a presadzovanie ich ekonomických záujmov. Drvivý väčšina národa sa z rôznych dôvodov nechce premýšľať. Ľudia prestali rozlišovať účelovú propagandu od plnohodnotných správ. Média vypúšťajú rôzne dymové clony.

• A čo sociálne siete?

Sociálne siete sú asociálne.

• Napísali ste desiatky textov pre mnohých slovenských interpretov. Ako ste sa k textovaniu dostali?

Ako textársky učeň som začínať s najslávnejšou slovenskou skupinou Elán. Na albume Hodina angličtiny sa objavil môj prvý profesionálny text. A odvtedy som mal v Eláne vždy svoj maličký priestor. Vďaka tomu sa mi neskôr otvoril priestor na spoluprácu s Vašom Patejdlom. Skontaktoval ma s ním jeho výhradný textár Ľuboš Zeman, ktorý mi veľmi pomáhal. V tom období sme spolu trávili veľa času. A som rád, že sa z nás stali výborní kamaráti. Ešte nesmiem zabudnúť na Janka Lehotského a Paľa Drapáka. A skupinu Taktici.

• Mnohým ľuďom iste v hlave rezonuje refrén známej piesne od Elánu: Dnes sa aj tak nikam nedovolaš, Boh si dávno zapol odkazovač, v nebi býva občas obsadené, raz to číslo lásky aj tak zabudneme... Odvtedy prešlo nemálo rokov. Skutočne zabudneme?

Asi ani nie. Na dobré sa nezapomína... Inak, môj príchod do Elánu dodnes nikto nevie presne definovať. Vzniklo niekoľko zábavných verzií. No

pravda je taká, že do Elánu som sa dostal trolejbusom. Jožo Ráž vtedy býval dlhé roky v jednej staršej sídliskovej zástavbe na konečnej trolejbusu 217. Vždy som sa k nemu dostal pod

jete predovšetkým pôvodnú domácu tvorbu. Majitelia súkromných staníc operujú a oponujú takými sprostými argumentmi, že nad tým súdnu človeku ostáva rozum stáť.

Juraj SOVIAR má po chorobe opäť chuť tvoriť.

rôznymi zámienkami. A, samozrejme, chcel som sa presadiť aj autorsky. Spolu s vtedy novým hráčom na klávesy Ľubom Horňákom. Nakoniec sa nám to podarilo a vznikli také pesničky ako Tisíc a jedenkrát, Odkazovač, Orol. To bola celkom dobrá vstupenka do Elánu.

• Čo vám práca pre Elán dala a čo vzala?

Dala mi najmä poznanie, že nie je nič staršie ako včerajší úspech. A že nič nie je zadarmo. Veľmi si cením priateľstvo najmä s Jožom Rážom a manažérkou Karolínou Halenárovou. Všeobecne mám radosť z toho, že som stále súčasťou tvorivého tímu skupiny Elán. Vďaka dobrým pesničiek sme urobili s Janom Balážom, ale i s Vašom Patejdlom. Takže, ak sa pýtate na to, čo mi spolupráca s Elánom vzala – odpovedám – nevzala mi nič.

• Ako vidíte slovenskú hudobnú scénu, čo sa týka pôvodnej tvorby so slovenskými textami piesní?

V podstate máme šťastie, že pred štyridsiatimi rokmi vznikali skvelé texty. A že ich autori tvoria dodnes. Hoci už nie v takom objeme ako kedysi. Na nich nadviazali napríklad Jožo Urban, Peter Uličný, stále aktívny je Daniel Hevier. Dnes si však väčšina interpretov píše texty sama. Textárov je zrazu ako maku a ja sa v tom prestávam orientovať.

• Sledujete nové autorské počiny a čo vás aktuálne oslovilo?

Nové autorské počiny takmer vôbec nesledujem. Iba si niečo vypočujem, ak ma na to kamaráti či známi príležitostne upozornia.

• Čo si myslíte o nariadení, podľa ktorého rádiá na Slovensku musia hrať určité percentá pôvodnej slovenskej hudby?

Spomínané nariadenie absolútne podporujem. Veď je úplne tragické, že kvôli objemu, teda percentu hranosti pôvodnej tvorby, musel vzniknúť zákon – nariadenie. V okolitých štátoch ide o úplnú samozrejmosť, že z rádií poču-

• Stretli ste sa počas novinárskej praxe s mnohými svetoznámymi osobnosťami. Kto konkrétne a aký veľký dojem na vás urobil?

Nikdy nezabudnem na osobné stretnutie so Stingom v Ostrave-Vítkoviciach. Naozaj stačilo pár minút a vtedy som si uvedomil, že osobnosti jeho formátu sú prístupné, sympatické, skromné. Ten pancier nedostupnosti vytvárajú rôzni manažéri, ktorí na ich sláve parazitujú. Ďalej to bola napríklad Tina Turner v Prahe alebo David Bowie, Alain Delon... V ich prípade platí to isté čo o Stingovi.

• Hovorí sa, že doma nikto nie je prorok. Vnímáte fakt, že vaše texty napríklad prostredníctvom Elánu sú známe aj u susedov v Česku?

Dokonca si myslím, že niektoré sú tam známejšie než na Slovensku. Konkrétne som sa mal možnosť o tom presvedčiť na niekoľkých besedách u našich susedov. Napríklad v Olomouci. Znalosť tamojšieho publika ma doslova šokovala. V dobrom. A ide nielen o moju tvorbu. Pochopiteľne. V rozhovoroch na besedách ma ľudia prekvapili tým, že s našou kultúrou, literatúrou, divadlom udržiavajú kontakt. Jazyková bariéra je prakticky zanedbateľná. A čo je potrebné, to vysvetlíme, preložíme. Ešte na margo textov – jasný dôkazom ich popularity sú, samozrejme, reakcie publika na koncertoch. Je to veľmi príjemný pocit. Naozaj to má zmysel robiť. Keď zistíte, že vaše texty v dobrom slova zmysle núti poslucháčov zamýšľať sa nad ich obsahom, máte vyhraté. Je to tá najlepšia spätná väzba, ak poslucháči v tých veršoch nájdu samých seba. Piesňovým textom však autor nesmie poučovať, mentorovať, prikazovať. To by sa okamžite obrátilo proti nemu.

• A teraz naopak – ako sa vám páči česká textárska škola a čo z nej konkrétne?

Česká textárska škola je vynikajúca. Ja som sa až pred pár rokmi dozvedel, že excelentný textár bol napríklad aj Vladimír Dvořák, verejnosti skôr známy ako autor a konferencier zábavných programov s Jiřinou Bohdalovou. K mojim obľúbeným českým textárom patria jednoznačne Zdeněk Borovec, Zdeněk Rytíř, Pavel Vrba a Michal Horáček. Vďaka nim je česká populárna hudba tam, kde je. So všetkými interpretmi, pre ktorých písali, mali osobitný citový vzťah. Viazalo ich k sebe osobné priateľstvo, vzájomná znalosť duše. Aj napriek tomu, že okrem Horáčka sú už všetci v textárskom nebi, tá ich pozitívna energia a majstrovstvo tu medzi nami veselo poletujú ďalej.

• Textár musí nasávať nové impulzy. Nielen zo života, ale aj z literatúry. Čo vás literárne počas života najviac formovalo?

Okrem čítania takzvanej povinnej literatúry v škole, ktorú som ja nikdy za povinnú nepovažoval, boli to zna-

menití autori, s ktorými som mal možnosť osobne prežiť kus života. Práve oni mi dávali do pozornosti výborné knihy, skvelých básnikov, autorov románov. Na ich menoslov tu nemá priestor. Okrem čítania je totiž dôležité mať príležitosť sa o tých knihách aj s niekým pohovárať. To je to, čo ma okrem čítania na dlhý čas povzniesie a obohatí. Po rokoch sa vraciam k ruskej klasickej literatúre a z poézie trávim v ostatnom období najviac času s českými básňami Václava Hraběho.

• Ako vidíte súčasnú slovenskú literárnu produkciu?

Vďaka Veronike Šikulovej veľmi optimisticky. Práve túto autorku mám zo všetkých najradšej.

• A čo iné segmenty umenia ako film, výtvarníctvo, architektúra?

Výtvarné umenie mi poskytuje priestor na tiché a tajné meditácie. Najviac ma oslovili impresionisti. Zachytenie momentálnych nálad, okamihu, príroda, hra s farbami a so svetlom. Určite toho prežijete viac v prírode než zastrčený doma medzi štyrmi stenami, kde to je ako v sklenenom teráriu. Obrazy impresionistov na mňa pôsobia veľmi pozitívne ako na výlete v prírode, keď pred vami vykvitne nádherná scenéria, ostanete stáť, dívate sa a ste ticho. A to ticho je pre mňa veľmi potrebné. Čoraz častejšie. Obrazy impresionistov ma tiež inšpirovali k niekoľkým textom.

Do kina nechodím, pretože neznášam, keď mi niekto chrúme pri ušiach pukance a srka kolu. Fuj. Je to americký odporový implantát, ktorý v našej kultúre nikdy predtým nemal miesto. Radšej si pozriem výborné staré filmy doma. Napríklad na ČT2 alebo ČT Art. Je dobrá správa, že v tomto ohľade sa už prebrala aj RTVS. Za ostatné roky som si obľúbil Divadlo Aréna. Zatiaľ som na jeho doskách nevidel zlé predstavenie. Najviac ma však zaujali predstavenia Tiso, Venuša v kožuchu a výborne som sa zabával na komédii November. Je to typ divadla, ktorý mi vyhovuje. Navyše sa potom môžete prejsť po nabreží Dunaja, dať si kávu alebo pohár vína. Takto strávený čas považujem za užitočný.

• Niekedy sa človek musí vyrovnávať aj s ťažkými situáciami, trebárs keď ide o vlastný zdravotný stav. Ako ste na tom vy?

V rokoch 2011 a 2015 som podstúpil dve náročné operácie chrbtice. Dvakrát som sa znova učil chodiť. Práve takéto krízové stavy vám o živote prezradia viac, než by ste čakali. Návraty do normálu sa mi podarili iba vďaka zázemiu, ktoré mi vytvorili rodičia. Vďaka mame a otcovi sa postupne vraciam späť. Počas prvej rekonvalescencie som sa v kúpeľoch v Kováčovej zoznámil s výbornými fyzioterapeutmi, s veľmi milými, srdečnými ľuďmi. V osobnom priateľskom kontakte sme dodnes. A mám z toho naozaj čistú radosť.

Pred druhou operáciou mi však zostali trvalé následky – poškodené nervy v ľavej nohe. S tým už naozaj nešlo nič robiť. Takže sa mi horšie chodí a veľmi ťažko zdolávam schody. A sedieť môžem maximálne tri hodiny denne s dlhšími prestávkami. Podľa toho si musím vždy upraviť pracovný program.

• Napriek všetkému určite pripravujete aj niečo nové. Čo to bude?

V roku 2017 si pripomeniem štvrtstoročie svojej profesionálnej tvorivej činnosti. Oslávim to novou textárskou zbierkou. Píšem a pracujem pribežne. Vďaka ohlasom blízkych priateľov viem, že sa moja tvorba celkom dobre vyvíja. Napriek zdravotným ťažkostiam žijem obdobie príjemného dozrievania. Dnes už viem, kam ísť nemusím. A čoraz častejšie vyhľadávam hodiny samoty. Priateľov zrátam na prstoch rúk. A to mi celkom stačí. Rokmi sa všetko prečistí a vyselektuje.

Tradičná aprílová matičná slávnosť pod hradom i na hrade Výlet štúrovcov na Devín stále inšpiruje

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: archív SNN

V sobotu 23. apríla sa v bratislavskej obci Devín stretnú matičiari z celého Slovenska. Prídu na tradičné podujatie, ktoré Matica slovenská organizuje pod staroslávny hradom každý rok na jar. Národná slávnosť na Devíne sa predpoludním začne slávnostnou svätou omšou a pokračovať bude Folklórnym festivalom Matice slovenskej. Súčasťou programu je aj dramatizácia výstupu štúrovcov na Devín, v kultúrnom programe vystúpia s recitáciami naši významní herci Božidara Turzonovová, Ida Rapaičová a Dušan Jamrich. Podujatie sa bude konať pod záštitou ministra kultúry SR Mareka Maďariča.

Devín počas matičnej národnej slávnosti ožije vlasteneckým nadšením.

Program sa bude odvíjať na hrade aj pod ním, ale tento rok bude obohatením pre všetkých zúčastnených aj možnosť vstúpiť na paluby dvoch Plávajúcich galérií pod vlajkou Matice slovenskej, ktoré sa po hladine našej veľrieky dočasne presunuli z centra Bratislavy do Devína na Slovanské nábregie. Je to promenáda, ktorá vedie spod hradného brala od sútoku riek Morava a Dunaj po prúde do mesta. Záujemcov rád privíta lodník s prezývkou Maxo, vstup na lode aj do galérií je v ten deň bezplatný. Nielen deti zrejme privítajú možnosť postaviť sa za tradičné kormidlo na kapitánskom mostíku a aspoň na chvíľu „veliť“ veľkej lodi.

■ VÝLET ŠTÚROVCOV

Matičná slávnosť sa koná v sobotu a tohtoročná nedela 24. apríla je dňom, počas ktorého uplynie už stoosemdesiat rokov od pamätného výletu skupiny štúrovcov na starobylý Devín. Bola to udalosť, ktorú možno považovať za neoficiálne prijatie „programového vyhlásenia“, ktorým sa potom národovci okolo Ludovíta Štúra aj riadili. Oficiálne mocenské kruhy v Bratislave v tom čase slovenským ani slovenským myšlienkam naklonené neboli. Najmä maďarské a maďarónske spolky striehli na akékoľvek národné pohyby slovenskej mládeže naklonenej myšlienkam Štúra a jeho spoločníkov. Takmer celý spoločenský život štúrovcov, zameraný na upevňovanie svojich postojov, bol v podstate skrytý a poloilegálny. Týkalo sa to aj akcie, ktorú vymyslel Štúr a ktorá mala a musela očiam neprajníkov ostať utajená.

Takto si na okolnosti organizácie i samotného výletu spomínal Jozef Miloslav Hurban: „Oči všetkých obrátené boli na Štúra a na jeho Spoločnosť, preto i zavčas priučil sa byť veľmi opatrným, až úzkostlivo skrýval sa i s tými najobjektívnejšími myšlienkami, len aby nezavdal príčinu k upodozrievaniam a hateniam jeho činnosti pedagogickej.“

Výlety do hôr, na Koží vrch, na Batzenhäsle, k Červenému krížu, ačkoľvek i tie delili sa na všeobecné a na sympozia, boli predsa už tak zovšeobecnené a známe, že ani Štúr nemal za potrebné zachovávať daku mimoriadnu opatrnosť, považoval ich ako obyčajné spevokoly.

Ale Štúrov ustavične tvoriaci duch prišiel tu zrazu na nový spôsob „výletov na hroby dávnej slávy“: tam sa zohreje duch náš k novým činom. História pre národ živý je tým čím svedomie pre človeka. Člo-

vek bez svedomia je koža biedna, daromná; národ bez vedomosti historickej o sebe a predkoch svojich je hromádka koží otrockých. Tak hútal a dumal Štúr v najužšom kruhu svojich priateľov. Zápalčivý Zoch, prísne všetko rozsudzujúci Grossmann a Frndák, hudobne a básnicky naladený Rafanides, veľký priateľ výletov a Štúrov alter ego Čendekovič zhodli sa so Štúrom na výlete na Devín.

Výlet na Devín a Štúrova úzkostlivá opatrnosť zdali sa priečiť sa jedno druhému; ale boli tu junáci, ktorí chceli na bubon vec uderiť a vyzvať celú Spoločnosť slovenskú na Devín. Konečne sklonili sa všetci pred náradou Štúrovou, že to má byť sympozion z najvyberanejších a najhodnovernejších oduševnen- cov za národ. Nátlak zaiste bol veľký, pod ktorým mládež trpela, a pri toľkom množstve mládeže mohla by sa snadno prihodiť dáka výtržnosť. Veď ak sa výlet tento dobre vydarí, budúcne budeme môcť zriadiť výlet všeobecnejší. Tak starali sa Štúr a užší krúžok jeho priateľov.

Užší kruh mal byť vybraný a prísne uzavretý. Na také sympozion tešili sa zakaždým mladší i starší; a čo teprv dostať sa mala dušiam za pochúťka ideálna na Devíne, rumoch to zapadlej slávy dakedajšej národa slovenského! V takých užších kruhoch sa Štúr rozhovoril a vyliat celú dušu svoju s jej žiaľmi a radosťami, čo mu opatrnosť nedovoľovala vo väčšej spoločnosti činiť. Po každom jeho sympoziu nové vrenie duchov nastalo v mládeži, hneď za tú, hneď za inú novú ideu.“ (Hurban, J. M.: Ludovít Štúr. Rozpomienky. Bratislava, Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1959)

■ SLOVANSKÉ MENÁ

V nedeľu 24. apríla 1836 na sviatok svätého Juraja sa napokon pozvaní účastníci zišli v záhrade hostinca pod hradom. Prišli: Jaroslav Bórik, Janko Bysterský, Timotej Cochius, Pavol Čendekovič, Benjamín Červenák, Drahotín Frndák, Gustáv Grossmann, Jozef Miloslav Hurban, Pavol Košacký, Daniel Krnúch, Ján Maróthy, Ján Mayer, Ladislav Paulíny, Drahotín Rafanides, August Horislav Škul-téty, Ludovít Štúr a Jonáš Záborský.

Všetci boli v tom čase veľmi mladí, veď sám Štúr mal iba dvadsať rokov. Cestu na Devín neabsolvovali účastníci výletu spoločne, ale iba v malých skupinkách. Nálada bola slávnostná, čo vyzdvihol aj Štúr týmito slovami: „Slnce vychádzalo z jasna, keď sme sa približovali k starým hradbám osamelého

Devína a zdalo sa nám, že vychádza nový deň Slovenska.“

Spoločne vystúpili na zručaniny hradu a s odkrytými hlavami zaspievali zborovo na nápev piesne Nitra, milá Nitra text Štúrovej básne: „Děvín, milý Děvín, hrade osíralý, pověz, že nám, kedy tvoje hradby stály? Moje hradby stály v časech Rastislava, on byl vašich otců, on mých hradeb sláva. Sláva, moje sláva, kdeže mi spočívaš? Ah, darmo, větříčku, prachy jen rozsvívaš!“

Následne Štúr predniesol svoj prejav venovaný dávnej sláve Veľkej Moravy, časom Rastislava, Svätopluka a Mojmira. Vyzdvihol historické deje Veľkej Moravy. Po ďal-

Devínske hradné bralo na sútoku riek Moravy a Dunaja.

ších spevoch a recitáciách navrhol, aby si každý účastník zvolil svoje životné krédo a pridal k svojmu krstnému menu ďalšie meno, výlučne slovenské. Sám prijal meno Velislav. Jeho príklad súhlasne nasledovali aj ďalší účastníci. Mnohí z nich potom svoje pridané slovenské meno otvorene používali po celý život. Napríklad Jozef Hurban si vybral meno Miloslav, Jonáš Záborský Bojislav, Timotej Cochius si zmenil meno na Ctibor Zoch. Zároveň všetci skladali prísahu vernosti národu. Potom sa začala beseda, pri ktorej okrem iného odzneli aj tieto Štúrove slová: „My sme členovia nesmierne veľkej spoločnosti, spoločnosti slovenského národa, my sme živšie než otcovia naši pocítili potrebu prebúdať sa k sebedovomiu, i kmeňa nášho slovenského i patričnosti našej k veľkému národu slovenskému. Nože sa teraz spoločne postarajme o to, aby nám nikdy nemohlo vyjsť z pamäti to, k čomu dnes sme sa povzbudzovali tu na rumoch zapadlej slávy otcov našich, čo sme si vzájomne sľubovali, za čo sme sa zavazovali horliť, pracovať, bojovať, žiť i umrieť.“

Na záver všetci účastníci zaspievali hymnickú pieseň Hej, Slováci!. Výlet zakončili posedením v hostinci pod hradom, tam, kde dnes stojí honosný hotel. Traduje sa, že nemali pri sebe dost peňazí na zaplatenie nemalej útraty. Museli to vyriešiť tak, že dvaja dobrovoľníci zo skupiny sa vybrali do Bratislavy po peniaze, ktoré mal Štúr odložené na horšie časy. Kým sa dvaja unavení poslovia vrátili, ostatní sedeli ďalej v krčme. Všetko však napokon dopadlo dobre a úspech akcie podnikli štúrovcov k zorganizovaniu ďalších podobných výletov na rôzne miesta v okolí Bratislavy. No Devín po tom pamätnom výlete v očiach všetkých zúčastnených už navždy

zostal symbolom dávnej slovenskej slávy.

■ OPRAVA HRADU

Tohtoročná sezóna na hrade Devín sa začala prvého apríla jeho otvorením pre verejnosť. Návštevníci uvidia čiastočne zrekonštruované vonkajšie priestory a hradby, ale horná časť hradu zvaná Citadela je verejnosti zatiaľ neprístupná, lebo na nej rovnako ako na hradnom brale ďalej prebiehajú rekonštrukčné práce. V roku 2010 sa musela zastaviť rekonštrukcia horného hradu pre nedostatok peňazí. Nikto vtedy nevedel, či a kedy sa podarí Citadelu sprístupniť pre verejnosť. Mestu Bratislava sa hrozivú situáciu podarilo vyriešiť. Vďaka nórskym fondom, príspevku zo štátneho rozpočtu, ale aj príspevku mesta rekonštrukcia horného hradu môže pokračovať. V tomto období sa práce zameriavajú na pamiatkovú obnovu hradobných konštrukcií. Po ich skončení sa v druhej polovici tohto roka začne s obnovou expozícií. Sprístupnenie horného hradu pre verejnosť je naplánované na jar budúceho roka, keď by mali byť ukončené všetky práce. To znamená, že možno už budúročnej matičnej slávnosti už

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Vo verejných ústnych i v písomných prejavoch dochádza k nenáležitému používaniu niektorých predložiek. Často čítame spojenia a vety, v ktorých sa nepoužívajú správne. Poukážeme na niektoré prípady.

Problémy s predložkami

Zaznamenali sme spojenie „lístok k státiu“, preto osvetlíme význam uvedenej predložky. Predložka k, ku vyjadruje: 1. smerovanie niekam v priestore a v čase, približovanie alebo priblíženie k istému cieľu (v konkrétnom i abstraktnom zmysle), napr. sadnúť si k stolu, pristúpiť k otcovi, dospieť k názoru; 2. pribúdanie, pridávanie, stupňovanie, napr.: prirobiť, priložiť niečo k niekomu; 3. vzťah, pomer, napr.: úcta k starším, láska k vlasti; 4. primeranosť, vhodnosť, príslušnosť, napr.: kravata sa hodí k šatám, klobúk pristane k tvári. V malom počte ustálených spojení možno predložkou k, ku vyjadriť i účel, cieľ, napr.: som vám k službám, byť k dispozícii. Toto sú výnimočné prípady. V zásade sa na správne vyjadrenie účelu, cieľa používa predložka na, napr.: kniha na čítanie, odsúdiť niekoho na stratu slobody, výzva na poplach a pod. Pretože v našom spojení ide o účel, namiesto predložky k použijeme predložku na, teda lístok na státie.

Ďalej si všimneme používanie slov okrem a mimo. Namiesto slova okrem sa totiž často nenáležite používa slovo mimo. Ak napríklad niekto povie, že istý lekár ordinuje denne „mimo pondelka“, nie je to správne. Pozrime sa teda na obe slová. Slovo mimo je gramaticky príslovka i predložka s 2. pádom. Používa sa napríklad v spojeniach: stráviť noc mimo domu; postavenie mimo hru a pod. Používa sa i vo význame popri, vedľa, napríklad: prešiel mimo teba, strela išla mimo brány. Vo týchto spojeniach ide o miestny význam, ktorý môže byť v niektorých prípadoch viac alebo menej posunutý. Predložka mimo v spojení s 2. pádom podstatného mena označuje miesto, ktorého sa niečo (istý dej) nedotýka, netýka. O to isté ide i vtedy, keď sa slovo mimo použije ako príslovka, napr.: chcel stúpiť na kameň, ale kročil mimo. Z toho vyplýva, že spojenie „mimo pondelka“ je nesprávne. Predložka mimo spojená s 2. pádom podstatného mena pondelok sa tu používa vo vylučovacom význame. V spisovnej slovenčine však predložka mimo má iba miestny, a nie vylučovací význam. V našom prípade treba predložku mimo nahradiť predložkou okrem, má vylučovací význam, napr.: Prišli všetci okrem Jana. Predložka okrem vyjadruje i prítomnosť, existenciu niekoho alebo niečoho popri existencii iných osôb alebo vecí. I tu je chyba, ak používame predložku mimo. Napríklad veta Mimo mňa prešli ešte štyria bude správne znieť Okrem mňa prišli ešte štyria.

Upozorňujeme aj na násilné spojenie dvoch výrazov tak, že vynecháme jedno podstatné meno, ale nie jeho predložku. Príklad: hľadať na stole a pod stolom = hľadať na a pod stolom. Takéto spojenie je sice praktické, ale jazykovo nesprávne. Existuje aj opačná situácia, keď práve opakovanie je chybné. Nesprávna je štylizácia stáť medzi prvým a medzi druhým radom. Správne je stáť medzi prvým a druhým radom.

Július LOMENČÍK,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie FF UMB

GLOSA

V Slovenských pohľadoch 4/2016 v rubrike Pripomínáme si je aj životopisná črta venovaná sedemdesiatemu jubileu narodenia spisovateľa Petra Štrelingera. Jej autor sa dopustil vážnej chyby. Napísal totiž: „V čase totalitného režimu, keď nesmel verejne publikovať Tomáš Winkler, ponúkol (Štrelinger) svoje meno na vydanie jeho (teda Tomáša Winklera?) dvojvázkových biografických portrétov s názvom Kto proti osudu (po revolúcii vyšlo druhé, doplnené vydanie roku 2014).“

Štrelingerova statočnosť

Keďže informácia nie je presná a do zlého svetla stavia aj jubilanta Petra Štrelingera, uvádzam na pravú mieru tieto fakty. S iniciatívou pri tomto rukopise som prišiel ja, ale so zreteľom na nedobré vyhládky počas komunistickej normalizácie som požiadal Petra Štrelingera o spoluprácu, aby sme dielo dokončili spoločne. On ponuku prijal a vzorne sme spoločne dávali dokopy celé dielo, a to tak, že sme na jedno „kopyto“ zjednocovali všetky biografické miniatúry, o všetkom sme podrobne diskutovali, dopĺňali a menili. Aby sme sa vyhli akémukoľvek podozrievaniu, nechodil som ani do Matice slovenskej, Peter Štrelinger, v tom čase matičný archívár, mi nosil na štúdium literatúru, ba aj archívny materiál. Rukopis tejto knihy sme dokončovali, vzdialení od seba takmer tristo kilometrov: ja ako budovateľ vodných diel Liptovská Mara a Čierny Váh, P. Štrelinger vtedy už pracoval ako referent v Zväze slovenských spisovateľov v Bratislave.

Rukopisy životopisných poviedok knihy sme si vymieňali poštou... Bola to naozaj komplikovaná a náročná „autorská spolupráca“. Len na spresnenie dodávam, že tento „flek“ na liptovských priehradách mi sprostredkoval Peter Štrelinger, keď sa komunistickým paplašom zdalo, že aj žobracky platené miesto ošetrovateľa v psychiatrickej liečebni v Sučanoch je pre mňa pridobré. Vtedy, pred štyridsiatimi rokmi, keď knihy vyšli vo vydavateľstve Tatran, sme si povedali, že ak by sa niekedy realizovalo druhé vydanie a ja už náhodou nebudem prohibičným autorom, nebudeme meniť nič, pripíše sa len moje meno. V záverečnej fáze prípravy rukopisu na vydanie nenahraditeľnú prácu odviezol Štrelinger najmä pri kontaktach s vydavateľstvom (redakčná úprava, lektorské posudky a pod.).

„Čas vše mení, aj časy,“ povedané slovami klasika, dožili sme sa roku 1989 a dvojvázkové biografické miniatúry Kto proti osudu vyšli v druhom, doplnenom vydaní v Matici slovenskej (2014). Hravo bolo možné v tom čase vyriešiť aj otázku autorstva – v obsahu uviesť, kto čo napísal. Všetko sme však vyriešili v doslove s charakteristickým názvom Aj knihy majú svoje osudy a bez toho, aby sme sa čo len slovom zmienili o problémoch s autorstvom, držiac sa štyri desaťročia trvajúceho dohovoru, kniha uzrela svetlo sveta.

Mne na záver prichádza zaželať čerstvému sedemdesiatnikovi Petrovi Štrelingerovi veľa zdravia a tvorivej pohody a poďakovať mu za odvahu, charakter a občiansku statočnosť. Patrí k ľuďom, ktorí sa pričínili o to, že sa v komunistickej totalite dalo ako-tak dýchať. Pripadným čitateľom knihy Štrelinger – Winkler Kto proti osudu prajem príjemné čitateľské zážitky a prosím ich, aby ju dočítali do konca, teda aby nezabudli na nevelkú záverečnú kapitolku Aj knihy majú svoje osudy. Napísal ju Peter Štrelinger.

Tomáš WINKLER

Po Metodovej smrti pôsobili jeho učenci na území starovekého Bulharska
Vyhnanci slova z Veľkej Moravy

Marián ŠIMKULIČ – Ilustrácia: Mikuláš KLIMČÁK

Akže sa opýtaš slovienskych zákonníkov: kto vám písmená vytvoril alebo kto knihy preložil? To všetci budú vedieť: svätý Konštantín Filozof, nazývaný Cyril, ten aj písmená vytvoril i knihy preložil, a Metod, brat jeho. Lebo sú ešte živí, ktorí ich videli. Zo spisu mnicha Chrabra O písmenách

Šiesteho apríla 885 dotklo srdce arcibiskupa Metoda, syna Leva zo Solúna, brata Filozofa Konštantína. Ležal na katafalku v arcibiskupskom rúchu a jeden z tých, čo ho mali radi, na zlatistý pergamen hlaholikom napísal: „Stal sa podobný všetkým...“

■ BEH DOKONČIL...

V Živote Metoda sú jeho posledné pozemské chvíle opísané takto: „A tak, keď odvrátil všetky obvinenia zo všetkých strán a zavrel ústa veľavravných, beh dokončil, vieru zachoval, očakávajúci veniec spravodlivosti. A keď sa na Kvetnú nedeľu zhromaždil všetok ľud, hoci veľmi zoslabnutý vošiel do chrámu, poželhal cisára i kniežta, duchovenstvo i všetok ľud. A riekol: ‚Strežte ma, deti, do tretieho dňa!‘ Ako sa i stalo. Keď svital tretí deň, povedal naposledy: ‚Do tvojich rúk, Pane, porúčam svojho ducha.‘ A na rukách kňazov dokončil šiesteho dňa mesiaca apríla, v tretej indikcii roku 6393 od stvorenia sveta. A len čo ho jeho učenci opatrili a vzdali mu dôstojné počty, vykonal cirkevnú službu po latinsky, grécky a po slovensky a uložili ho v katedrálom chráme. Keď sa na Metodovom pohrebe zhromaždil bezpočetný zástup ľudu, sprevádžali ho so sviecami a oplakávali dobrehého učiteľa a pastiera...“

Aby sme pochopili dobové súvislosti, v roku 884 došlo vo Veľkej Morave k ďalším vnútorným náboženským rozbrojom. Podnet k nim vyšiel znovu z radov latinského kleru, ktorý po obnovení priateľských vzťahov medzi franským cisárom a Svätoplukom začal znovu Metoda osočovať a odopierať mu poslušnosť. Metod vtedy nevidel inú možnosť, ako použiť právo vyplývajúce z buly pápeža Jána VIII. a suspendoval Wichinga, latinského biskupa v Nitre, dovtedy, kým sa znovu nepodriadi jeho autorite.

■ ZVOLIL SI GORAZDA

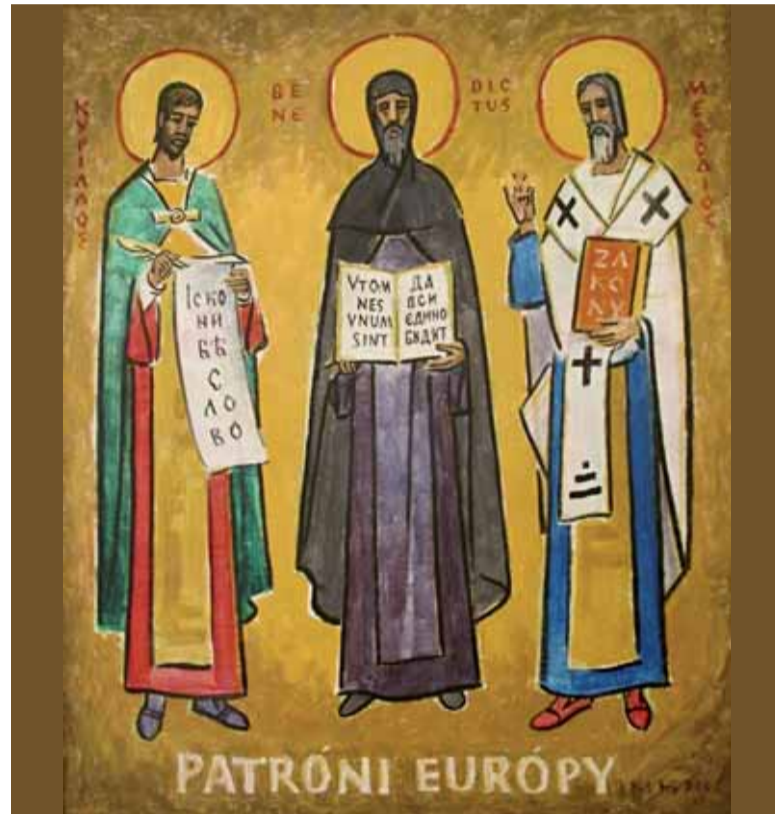
Metod si pritom uvedomoval, že takýto stav nemôže trvať naveky. Starý a chorý arcibiskup preto pomýšľal aj na svojho nástupcu. Zvolil si Gorazda, pochádzajúceho z dobre situovanej rodiny, čo bolo predpokladom, že bude vyhovovať aj vládnucej vrstve. Tak rozmýšľal Metod. Wiching však odmietol prijať Metodove opatrenia. Naopak, odvolal sa ku kniežatu Svätoplukovi. Vládca Veľkej Moravy postupil rozhodnutie medzi Metodom a latinskou cirkvou pápežskej kúrii. Do Ríma však neposlal nestranného kuriéra alebo zástupcov oboch strán, ale samotného Wichinga. Vieme, aké následky mala táto cesta. Wiching pomocou falošných informácií o Metodovi a cirkvi pod jeho vedením ovplyvnil Štefana V. k vydaniu buly Quia te zelo fidei – Pretože si sa z horlivej viery..., určenej Svätoplukovi. V praxi to znamenalo zákaz používať slovenskú liturgiu a tí, ktorí by zákaz panovníka neposlúchli, museli odísť z krajiny. Pápežská bula uvádzala jedinou výnimku: to, čo slúžilo k povzneseniu prostého a nevzdelaného ľudu. „Povoľujeme preto a nabádame, aby výklad evanjelií bol duchovnými kňazmi podávaný v slovanskom jazyku a žiadame, aby sa tak dialo čo najčastejšie, aby každý jazyk chválil Boha a oslavoval ho.“

Uskutočnením pápežovho príkazu Svätopluk opäť poveril Wichinga. Nitriansky biskup potreboval ešte dosiahnuť, aby Metodom navrhovaný zástupca Gorazd sa nemohol podľa pápežovho príkazu dostať do Ríma. Obával sa totiž, že by jeho klamstvá mohli vyjsť najavo a pápež Štefan V. by napokon mohol uznať Gorazdovo vymenovanie. V tomto prípade si však chcel Wiching pomôcť Svätoplukovým príkazom, že všetci, ktorí odmietnu vzdať sa slo-

vanskej liturgie, a medzi nich rátal aj Gorazda, budú musieť opustiť krajinu. Spomínané kroky mu uľahčovala aj Metodova smrť.

■ ROZHODUJÚCA DIŠPUTA

Na dišpute v nitrianskej Wichingovej rezidencii Metodovo učenie bránil Gorazd a Kliment, odporcami boli Wichingovi prívrženci. I povedal Svätopluk: „Uznávam svoju veľkú nevedo-

most' a potvrdzujem, že som neučený v článkoch viery. Som iba nevzdelaný človek. Ale ku kresťanstvu sa hlásim a budem hlásiť. Nie som však schopný rozumnou úvahou rozriešiť spory, ktoré u nás vyvolávate, ani rozlíšiť klamstvá učiteľa od pravoverného. Rozsúdiť vás teda ako kresťan. Kto prvý odprisahá, že verí správne a pravoverne, je podľa mňa tým, ktorý sa ničím neprehrešuje proti správnosti viery a tomu odovzdám i cirkev a ako sa patrí, zverím úrad predstavenému tejto cirkvi.“

Tu Frankovia, nepočkajúc ani na ukončenie panovníkovej reči, zložili prisahu. Theofylakt v Živote Klimenta, biskupa Bulharov, uvádza: „Ktoré slovo môže vyjadriť, čo potom napáchala zloba, keď sa ujala moci? Bol to oheň rozduchaný vetrom. Jedni boli nútení, aby sa pripojili ku klamnému učeniu, druhí sa odvolávali na vieru svojich svätých otcov. Jedni sa pripravovali urobiť všetko, druhí všetko trpieť. Jedných neľudsky mučili a druhým vykrádali príbytky, spájajúc ziskuchtivosť s bezbožnosťou. Iných vláčili nahých v trní, a to aj ľudí starých i takých, ktorí prekročili Dávidove roky. A tých z kňazov a diakonov, ktorí boli mladší, predávali Židom. A nebolo služobníkov oltára málo, dalo by sa ich narátať dvesto.“

■ BULHARSKÝ EXODUS

Profesor Dimitar Efendulov sa narodil v roku 1929 v dedinke Ignatievo. Jeho otec bol pastor. Sám túžil stať sa kňazom a nastúpil do Sofijského duchovného seminára. Nástup komunizmu v Bulharsku spôsobil, že na štúdiá do Švajčiarska sa už nedostal. Pokračoval v štúdiu na univerzite v Sofii, kde skončil filológiu. Vínou svojho pôvodu si nemohol nájsť zodpovedajúce miesto. Až po dlhom hľadaní nastúpil na miesto učiteľa bulharskej literatúry na strednej škole. Súčasne sa zaoberal aj vedeckou činnosťou a často publikoval aj vo vedeckých časopisoch. Predmetom jeho záujmu boli najmä literárne a náboženské postavy z konca 9. a začiatku

10. storočia. Významné miesto medzi nimi patrí sedemročnému, o ktorých nám povedal: „Medzi sedemročnými rátime aj Konštantína a Metoda, ktorí síce v Bulharsku neboli, no v bulharskej cirkvi nesú spomínané označenie. Okrem nich tam patria Kliment, Naum, Sáva, Angelár a Gorazd. Najstarší bol Gorazd nie podľa veku, ale postavením – bol biskupom. Podľa mňa, pravdaže, je to subjektívne, najlepší boli Naum a Klí-

celý rad duchovných z radov domáceho obyvateľstva. A to bol hlavný cieľ bulharského panovníka: odstrániť z krajiny byzantské kňazstvo a dosiahnuť skutočnú nezávislosť bulharskej cirkvi.“

■ CENTRÁ UČENOSTI

Do Plisky, vtedajšieho sídla Bulharska, prišli Kliment, Naum a Angelár. Posledný menovaný krátko po príchode zomrel. Kliment sa podľa Borisovho pokynu vybral do Ochridu, kde sa stal nielen hlásateľom evanjelia, ale najmä učiteľom. V základných i vo vyšších školách sa sústredil na výchovu kňazov. Strediskom jeho pôsobenia bolo mesto Devol, ktoré sa nachádza na území dnešného Albánska. Za sedem rokov vychoval okolo tritisícpäťsto žiakov. V roku 893 ho cár Simeon ustanovil za biskupa.

Kliment, ktorý po celý život ostal verný hlaholskému písmu, bol prvým bulharským biskupom. Nauma si kniežta Boris ponechal vo svojom sídelnom meste Preslav. V tamojšej kláštornej škole sa pod jeho vedením venovali výchove žiakov vyhotovujúcich cirkevné diela, najmä preklady z gréčtiny. Po tom, čo cár Simeon ustanovil Klimenta za biskupa, Naum prevzal správu školy v Devole. Dal tam postaviť kláštor a Kostol svätého Michala.

Kliment a Naum boli prvými slovenskými učiteľmi v Bulharsku, ktorí z Veľkej Moravy priniesli slovenské písmo. Vďaka nim existovali v starovekom Bulharsku dve významné literárne školy: preslavská a ochridská. Vedenie školy po Naumovi, ktorý odišiel z Preslavy do Devolu, prevzal Konštantín Preslavský, pravdepodobne žiak Konštantína Filozofa. Na želanie cisára Simeona vytvoril podľa veľkej gréckej abecedy jednoduchšie slovenské písmo zvané cyrilika. V Bulharsku sa potom používali dve slovenské písma. Medzi najvýznamnejšie diela biskupa Konštantína Preslavského patrí Predhovor k evanjeliu a Učenie evanjelia. Veršovaná úvodná modlitba je prvým pokusom o umelú poéziu u Slovanov. Do Bulharska prišiel aj ďalší žiak Konštantína a Metoda Sáva. Na Balkán sa dostal pravdepodobne inou cestou ako Kliment, Naum i Angelár. Predpokladá sa, že zomrel onedlho po príchode.

■ SLOVANSKÝ PŮVOD

S Dimitarom Efendulovom som sa po piatich rokoch, v roku 1993, znovu stretol v bulharskej Varne. Veľmi sa potešil, keď som mu pri poslednej návšteve daroval knihu Jána Hnilicu Svätí Cyril a Metod. Pred sebou mal obfahy svojej knihy Bulharská literatúra a biblická tradícia, ktorú vydal v spolupráci s Veľkostatnovskou univerzitou. Keďže od bulharských biblických tradícií k cyrilometodskej literatúre je veľmi blízko, opýtal som sa ho, aké je miesto učenia Konštantína a Metoda vo svetle úsilia niektorých slovenských, no i neslovenských národov jednoznačne si prisvojiť odkaz ich diela? Priznám sa, že jeho odpoveď ma potešila.

„Pre mňa nie je rozhodujúce to, čím oni boli z hľadiska pôvodu, pretože my tieto skutočnosti nemôžeme stanoviť s istotou. Pre mňa je rozhodujúce to, s čím zviazali celý svoj život a tvorbu, a to je slovenské. Slovenské v časoch, keď bolo nutné presadiť sa uprostred byzantskej a rímskej kultúry. Oni dokázali presadiť novú slovenskú kultúru medzi týmito prostrediami, vydobyli jej priestor v ťažko skúšanom čase. Preto je pre všetkých slovenských učencov rozhodujúca všeobecná kresťanská slovenská kultúra, ktorú oni doniesli. Skutočnosť, ako sa prejavila v jednotlivých štátnych útvaroch, je individuálna. Podstatné je to spoločné, slovenské. Pravdaže, každá národná slovenská literatúra má svoje osobitosti. Môžem to dokumentovať aj na vlastnom príklade: všetky moje literárne a vedecké práce zaoberajúce sa bulharskou literatúrou sú predchnuté myšlienkou slovanstva. V súčasnosti je opäť potrebné uvedomiť si silu a dôležitosť slovenskej kultúry. Práve na tento odkaz Konštantína a Metoda by sme nemali zabúdať. V žiadnom prípade sa tým nepodceňujú zvláštnosti slovenských kultúr, práve naopak.“

■ BORISOVA PRIAZEŇ

Frankovia jedných kňazov a diakonov mučili a druhých predali Židom. Tí ich odviekli do Benátok. A keď ich predávali, Božím vnuknutím prišiel do Benátok cisár muž z Konštantínopolu. Len čo sa o nich dozvedel, ihneď ich vykúpil a priviedol do metropoly, čo oznámil cisárovi Basilovi. A znovu boli uvedení do svojich hodností ako kňazi a diakoni. Dostali aj mzdu a niko z nich nezomrel v otrockej práci. Niektorí našli dôstojné miesto v Konštantínopole, iní prešli do Bulharska, kde získali veľkú priazeň, uvádza Theofylakt v Živote Klimenta, biskupa Bulharov. Kniežta Boris prijal najväčšiu časť vyhnanecov s vysokými počtami. S Klimentom a Naumom rozpracoval plán rozšírenia slovenského písmonictva v Bulharsku. Tým, že sa žiaci Konštantína a Metoda venovali najmä učiteľskej činnosti, vychovali

Fond na podporu umenia nepodporil podujatie pod záštitou ministra kultúry Štát sa vzdal zodpovednosti za umenie

Ján ČOMAJ – Foto: archív SNN

V podpore projektov umeleckých zväzov, kultúrnych zariadení, vydavateľstiev, divadiel, hudobných telies, osvetových, pamiatkových, galerijných, folklórnych a iných neštátnych inštitúcií sa od vzniku Slovenskej republiky odohralo niekoľko zmien v štátnej finančnej podpore. Doteraz však všetky komisie či výbory – od Fondu Pro Slovakia po nedávny grantový systém – iniciovalo a riadilo ministerstvo kultúry. Vlni sa pripravil a v týchto dňoch už naplno funguje nový systém finančnej podpory tvorivého a reprodukčného umenia a kultúrno-osvetových činností, vrátane vydávania kníh a niektorých časopisov: Fond na podporu umenia. A prvé nedorozumenia sú na svete.

Ministerstvo kultúry predstavuje Fond na podporu umenia ako novú verejnoprávnu a nezávislú inštitúciu, ktorú iniciovalo s cieľom podporiť širokú škálu kultúrnych aktivít, pričom akcentuje, že Fond bude mať k dispozícii „ešte väčší objem finančných prostriedkov“, s akým disponovalo ministerstvo doteraz. „Fond nahrádza významnú časť dotačného systému ministerstva kultúry, pričom na efektívnu podporu umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu pôjdu dotácie nielen z rozpočtu MK SR, ale aj z osobitného príspevku z odvodov prevádzkovateľov hazardných hier. Ide o prelomový krok vo financovaní kultúry, keďže o takomto type podpory budú rozhodovať samotní zástupcovia umeleckej obce,“ hovorí ministerstvo.

■ PRVÝ VÝSLEDOK

Odborná komisia FPU programu 2 – kultúrne podujatia, aktivity a časopisy zasadala 1. a 2. marca 2016 za účasti: Jozef Kovalčík, riaditeľ Fondu, donedávna vedúci sekcie vizuálnych a kultúrnych štúdií Vysoké školy výtvarných umení, a členovia komisie: dirigent, výtvarná teoretička, ochranár pamiatok, choreograf, dramaturgička, spisovateľ, literárny historik. Za predsedníčku komisie si zvolili Luciu Stach

Gregorovú, kurátorku výstav. Proti zloženiu profesií v komisii ťažko namietat, ak sa malo rozhodovať o podpore takého širokého spektra požiadaviek, aké dostala komisia programu 2 – v jednom bloku činnosť kultúrnych a umeleckých centier, rozličné divadelné, folklórne, koncertné a zábavné festivaly, národopisné, hudobné a iné slávnosti..., všetko projekty s požiadavkou nad tridsaťtisíc eur „od kusa“ a ešte s garanciou rovnocennej podpory na najbližších päť rokov, až po literárne, umelecké a detské časopisy. Dá sa bez dlhého rozmýšľania pochopiť, kto zase ťahal za kratší koniec. Deti a literatúra. Na chudobu odsúdení našou súčasťou spoločnosťou. Napríklad Fífik, živý, hravý a pritažlivý časopis pre deti z vydavateľstva Perfekt namiesto požadovaných približne dvanásťtisíc eur na rok 2016 – dostal päťtisíc. Literárny týždenník, časopis Spolku slovenských spisovateľov, namiesto šesťdesiatich piatich tisíc – dostal dvadsaťdeväťtisíc. Slovenské pohľady, ktoré vydáva Matica slovenská a ktoré práve oslavujú svoje 170. jubileum – nedostali nič.

■ LIKVIDAČNÉ ROZHODNUTIE

Za okolností, ktoré v poslednom čase doľahli na najstaršiu a najväčšiu

organizáciu slovenských spisovateľov (hrozba straty vlastnej budovy, brutálne správanie „domového správcu“, ktorý sa právne nečistým spôsobom stal spoluvlastníkom objektu, zrušenie Klubu slovenských spisovateľov a jeho svojvoľná zmena na nočný striptízový bar, podvýchva organizácie zo strany štátnych inštitúcií), je rozhodnutie nového Fondu na podporu umenia pre časopis spolku likvidačné. Pritom Literárny týždenník už s podporou šesťdesiatich tisíc eur ročne vychádzal naozaj iba silou vôle jeho obetavých redaktorov, ktorí bez mzdy za symbolické honoráre pripravovali jediný slovenský literárno-publicistický týždenník vďaka nadšeniu spolupracovníkov a autorov, pre ktorých je česť publicistu oveľa vyššie postavená ako lacná popularita a dokonca i príjem. Časopisy tohto druhu všade na svele sponzoruje štát alebo nadácie. Už pri ročnej dotácii šesťdesiatich tisíc eur mohol Literárny týždenník vychádzať len každý druhý týždeň akoby v podobe dvojčísła, bolo to východisko z núdze, hra pochopená čitateľom. Pri finančnej dotácii dvadsaťdeväťtisíc vystačia peniaze v najväčšej skromnosti do júna. Postoj komisie k najstaršiemu nášmu časopisu – Slovenským pohľadom, je už priam nevysvetliteľný. Nedali

U. fond na podporu umenia

mu ani cent. Zato mesačníku Asociácie organizácií slovenských spisovateľov Romboid priklopili tridsaťdeväťtisíc.

Vrcholom rozhodnutia komisie (uvedme jej mená: predsedníčka Lucia Stach Gregorová, členovia Igor Dohovič, Ernest Huska, František Morong, Zuzana Palenčíková, Pavel Rankov, Miloslav Vojtech) je, že Národnú slávnosť na Devíne, ktorá sa tento rok mala obohatiť o festival slovenského ľudového umenia a rozšíriť tým skvelú tradíciu slávnosti, podujatie, ktoré dokonca svojou autoritou zastrešuje priamo minister kultúry (už dávnejšie prevzal nad ním záštitu) a ktorej iniciátorom je Matica slovenská, komisia nepodporila vôbec. Pritom pozvanie prijalo viacero štátnych predstaviteľov a rímskokatolícku omšu bude celebrovať priamo arcibiskup Mons. Stanislav Zvolenský.

■ BIELIKOV NÁZOR

Predseda Spolku slovenských spisovateľov Miroslav Bielik krátko po rozhodnutí komisie reagoval takto: „Literárny týždenník krátko pred svojím tridsiatym výročím začal s intenzívnou prípravou modernizácie v printovej i elektronickej podobe, adekvátnej svojej najsvetlejšej etape široko akceptovaného literárno-umeleckého a kultúrno-spoločenského týždenníka, ale aj výzvam súčasnosti. Reaguje tak aj na hlasy čitateľskej verejnosti a narastajúcu potrebu kriticky reflektovať neľahké v našom kultúrno-spoločenskom spektre. Kvalitatívne premeny Literárneho

týždenníka sme avizovali v prvom tohtoročnom dvojčíslí s nádejou, že novovytvorený Fond na podporu umenia podporí projekt predkladaný najpočetnejším a najstarším spisovateľským združením na Slovensku. Nevedeli sme si predstaviť, že témy, ktoré Spolok i časopis v dvojtýždňovej periodicite nastoluje, nezarezonujú.“ SNN v tejto súvislosti oslovili aj riaditeľa FPU Jozefa Kovalčíka. Podľa neho sú komisie nezávislé a do ich rozhodovania nemôže zasahovať. Rovnako reagoval pre SNN aj hovorca MK SR Jozef Bednár. Pozícia pštrosa s hlavou v piesku je v tejto súvislosti nenáležiteľá. Lebo voči Matici slovenskej sa vo všetkých projektoch zachovali macošsky – nedostala ani cent. Ešte v minulom roku na svoje projekty získavala do päťnásťtisíc eur. Pritom nepožadovala horibilné sumy ako iní, ale reálne hodnoty, napr. na Orla tatarského, literárnu prílohu, ktorú založil Ľudovít Štúr, chcela päťtisíc eur ako na Slovenské pohľady. Opäť nedostala nič. V rámci podpory periodik získala päťtisíc eur na podporu Kultúry slova, ktorú vydáva spolu so SAV.

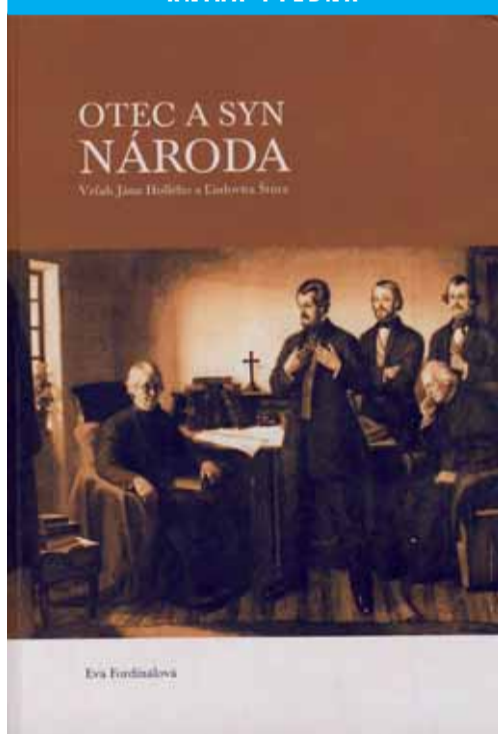
NOVÁ SPRÁVA

Podľa posledných informácií ministerstvo kultúry vyhovel odvolaniu vydavateľa časopisu Literárny týždenník a zabezpečí mu vydávanie v roku 2016 aspoň v krízovom režime a v dvojtýždňovej periodicite sumou šesťdesiatich tisíc eur.

Prelínanie diela J. Hollého a Ľ. Štúra

Eva Fordinálková: Otec a syn národa, Záhorské múzeum v Skalici, 2015

KNIH TÝŽDŇA

Na sklonku minulého roka vydala významná slovenská literárna historička, poetka a univerzitná profesorka Eva Fordinálková na počet strán síce útlú, ale svojim syntetizujúcim obsahom závažnú publikáciu. Pomyselným oblúkom citu a vedy spojila Ľudovíta Štúra a Jána Hollého ako dve z našich najvýznamnejších osobností na poli literatúry, vedy a najmä kreovania moderného slovenského národa.

Dielo Otec a syn národa rozdelila autorka do štyroch hlavných kapitol, nadpísaných poeticky Brieždenie, Prebúdzanie, Pokus o predĺženie spánku a Prebudenie. Naznačila tým neľahký a dlhý proces kreovania slovenského národa so všetkým, čo k tomu patrí. V „brieždení“ slovenského národa podľa Fordinálkovej zohrali podstatnú úlohu Ján Kollár a P. J. Šafárik, ktorí nadchli mladú romantickú generáciu pre slovanštvú vzájomnosť. O stupeň vyššie, v Hollého dielach, sa generácia Štúrových druhov stretáva s myšlienkou, že v rámci slovanstva existuje aj slovenský národ a aj ten má ako národ svoje dejinné poslanie a opodstatnenie. Fordinálková podrobne rozoberá stupne Štúrovho dozrievania a cesty k ustanoveniu spisovateľnej slovenčiny. Tento proces prirovnáva k prebudeniu zo spánku. Samotný Štúr tento vývin charakterizuje v Zdravici z roku 1843 takto: „...známenitý Bernolák, výborný Fándly, úprimný Ottmayer, vznešený, neúnavne pracovitý a obetavý Hamuljak a naposledok... náš spevný, hlbokodojímavý Hollý: im patrí tá utešená zásluha, že nás na samých seba pozornými urobili a o samotvornom živote slovenskom pomysleli i na ňom s celou vrúcnosťou pracovať počali...“

Čitateľom sa dostáva do rúk dielo nabité konkrétnymi faktami, súvislosťami a jasným odkazom. Fordinálkovej kniha by nemala chýbať v žiadnej školskej či univerzitnej knižnici, pretože mnohé vysvetľuje a dopovedáva.

Jana JUDINOVÁ

NEKROLÓG

Keď spomeniete akémukoľvek milovníkovi umenia meno Andrej Rudavský, tak vám každý aspoň niekoľkými slovami povie, že tohto tvorca vníma ako výraznú, doslova renesančnú osobnosť našej výtvarnej scény. Tvorca, ktorý išiel uvzato za svojou víziou krásna, a pritom bol hlboko ľudský, skromný a duchovne založený.

Tvorca so srdcom na dlani

Andreja Rudavského verejnosť vnímala ako jedného z najvýznamnejších slovenských sochárov druhej polovice 20. storočia. Vo svojej tvorbe využíval rozličné materiály a inšpirácie, ktoré prešiel do inšpiratívnych a nadčasových diel. Často vychádzal zo slovenského kultúrneho dedičstva. Námetmi, z ktorých vznikalo jeho dielo, boli kaplnky, pastieri, pútnici, bojovníci, kresťanské i pohanské témy vyskytujúce sa v našich povestiach a zvykoch. V sedemdesiatych rokoch 20. storočia sa začal venovať aj malbe. Narodil sa v poľskej Hornej Posade 29. novembra 1933. Vysokú školu umeleckého priemyslu v Prahe absolvoval v roku 1960. Bol jedným zo zakladateľov legendárnej Skupiny Mikuláša Galandu (1957) a zakladal aj Sochárske sympóziom vo Vyšných Ružbachoch (1965). V rámci medzinárodných sochárskych sympózií realizoval početné monumentálne práce v St. Margarethen (Rakúsko 1966), v Labrador Thor Lundhe (Nórsko 1990) a v Iwate (Japonsko 1992). V roku 1972 ho spolu s ostatnými Galandovcami vylúčili zo Zväzu slovenských výtvarných umelcov, čo malo za následok zničenie jeho siedmich exteriérových sôch. Vylúčenie znamenalo aj zákaz oficiálnych výstav a nákup jeho diel do zbierok galérií. Jeho diela boli vystavené doma i v zahraničí a sú zastúpené vo všetkých významnejších slovenských galériách. Jeho socha Vierzvestcovia stojí pred budovou Organizácie Spojených národov (OSN) v New Yorku v Spojených štátoch amerických (USA). Prezident SR Ivan Gašparovič udelil Andrejovi Rudavskému v januári 2013 Pribinov kríž I. triedy za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky. Do večnosti odišiel 11. apríla vo veku osemdesiatdva rokov. Česť jeho pamiatke!

HUMORESKA

Nie som nijaký pamätník, ale voľajako si nespomínam, žeby dakedy ľudia pri chôdzi niečo okrem rozhovoru či fajčenia robili. Ešte aj tí sociálne slabší so vzťahom k jablčnému vínku ho popíjajú pekne postojácky či posediačky niekde v parku. Ale časy sa menia. Na prelome medzi totalitou a novou totalitou sa objavili stánky s párom v rožku, ktorým sa bohvie prečo hovorilo po anglicky „horúci pes“, teda hotdog, a naši začali počas chôdze aj jesť. Dnes „horúceho psa“ takmer nikde nekúpíte, ale zato si môžete kúpiť kebab, pizzu, prípadne nejakú príjemne syntetickú bagetu a jesť

pri špacírovaní jedna radosť. Keďže už zopár rokov funguje v našich popletených médiách aj kampaň za dodržiavanie pitného režimu, tak čoraz viac ľudí stre-

A do bodu B škoda hovoriť. Robíme to všetci. Tí prešpekulovanejší majú takzvané „hands free“, teda voľné ruky, a tak sa zdá, ako keby hovorili sami so sebou. Vofakedy by na nich

svoju dopoludňajšiu kávičku. Niektoré ekologicky postihnuté devy si do neďalekého stánku s kávou začali nosiť svoje sofistikované termopoháre, aby šetrili lesy a aby

stretol idúcky do rodnej krčmy jedného mládenca. Z batôžka na chrbte mu vytrčala obligátna fľaštička minerálky. V jednej ruke mal kávu a v druhej cigaretu. Hovoril ako postihnutý samovravou, ale to len preto, že práve s niekým telefonoval. Keby mal tretiu ruku, tak sa stavím, že by v nej držal kebab či bagetu. Vykráčoval si po chodníku ako živá reklama dnešnej doby, v ktorej sa má podľa niektorých mudrcov stihnúť čo najviac vecí naraz. Chvíľu som ho pozoroval a potom mi prišlo na um, čo mu ešte chýba. Špeciálne nohavice, do ktorých by mohol vykonať malú či väčšiu potrebu bez toho, aby sa unúval niekam na WC. Tuším som prišiel na zaujímavý podnikateľský nápad...

Marek DANKO

Žijeme v neustálom pohybe až chvate

távam s umelohmotnou fľaškou, z ktorej si občas lognú nejakú tu bublinkovú či neubublinkovú vodu. Tiež počas chôdze. Najmä mladé dámy už pomaly bez fľaštičky neurobia ani krok, čím sa obnovila tradícia našich predkov. Napríklad takí drevorubači si brali do hory tiež fľaštičku, akurát sa jej obsah od tých dnešných diametrálne líšil. O telefonovaní počas presunú z bodu

poslali spoluobčania mládenčov z psychiatrie, dnes to berieme ako samozrejmosť.

Najnovšie sa rozmohlo pitie kávy takpovediac za jazdy. Chodievam pravidelne okolo jednej z našich vznosných vysokých škôl a stretávam šikovné študentky a mužných študentov so špeciálnymi na to určenými plastovými pohármi, z ktorých si idúcky posrkávajú

sme sa čochvíľa nebrodili po koliená v papierových pohárikoch.

Počas chôdze teda môžeme vybaviť množstvo vecí. Čo urobíme s ušetreným časom, nevedno. S najväčšou pravdepodobnosťou ho mládež, kedysi držiteľka rána a dnes držiteľka mobilov, strávi na sociálnych sieťach, lebo osobné stretnutia či nedajboh rande sú už pomaly nemoderné. Minule som

Ondrej KOŽUCH padol v Spišskej Novej Vsi pri obrane mesta Žil, aby raz zomrel, zomrel, aby žil večne

Milan KOŽUCH – Foto: archív SNN

Ondrej Kožuch prišiel na svet v Sučanoch 10. februára 1911 ako tretí syn Jána Kožucha, mäsiara a roľníka, pochádzajúceho z Jelšavy. Po matke zdedil národnostné povedomie a po otcovi pracovitost' a čestnosť. Národnú školu vychodil v rodnej obci, študoval na československom štátnom reformnom reálnom gymnáziu v Turčianskom Svätom Martine, ktoré ukončil maturitou s vyznamenaním 24. júna 1930. Vysokú školu poľnohospodársku v Brne absolvoval v rokoch 1930 – 1935. Prvú štátnu skúšku 14. decembra 1932 a aj druhú štátnu skúšku 18. marca 1935 absolvoval s vyznamenaním a získal inžiniersky titul.

Počas štúdia v Brne bol Ondrej Kožuch predsedom študentského spolku Kriváň a s kolegami chodieval do Sučian na turistiku a v zime lyžovať pod Malý Fatranský Kriváň, kde bola postavená turistická ubytovňa pod Meškalkou, ktorú s bratom Júliusom pomáhali stavať.

■ EXPONOVANÝ ÚRADNÍK

Vstupoval do života, keď bývalá republika prežívala hospodársku krízu, preto aj on ako mnoho iných mladých ľudí ťažko hľadal zamestnanie. S veľkými ťažkosťami ho prijali ako aspiranta na Zemetskú radu (ZR) v Bratislave, kde počas aspirantskej lehoty tri až päť mesiacov pracoval za minimálnu mzdu. Keď dostal prvý plat – 500 Kčs, mal nesmiernu radosť, že po rokoch živorenia má konečne svoj príjem, a to mal vyše dvadsaťpäť rokov (čo by na to povedali teraz naši absolventi z akejkoľvek školy).

Na jeseň v roku 1935 nastúpil na prezenčnú vojenskú službu do dôstojníckej školy v Trenčíne. V tom čase už hospodárska a politická situácia nevesťala nič dobré, a tak aby nemusel ísť do vojny v prvých radoch, usiloval sa dostať do proviantného kurzu pre dôstojníkov v Jozefove. Prezenčnú službu skončil na jeseň 1937. Vrátil sa do pôvodného zamestnania v Bratislave, odkiaľ ho preložili ako „exponovaného úradníka“ na Zemetskú radu do Trebišova.

Vo februári 1938 sa oženil s Máriou Maňkovou zo Sučian.

Budúcnosť si s manželkou predstavovali ideálne, ale nad Európou sa už sťahovali mraky svetovej vojny. V máji 1938 dostal povolávací listok a nastúpil medzi prvými ako proviantný dôstojník do Dolného

Kubína a vracal sa medzi poslednými záložníkmi. Druhá mobilizácia bola v septembri. Všetci s hrôzou očakávali, čo urobia politici. Kožuch nikdy nesúhlasil s Benešovou politikou aj s tým, ako sa k vojnovým udalostiam stavala veľkoburžoázia.

■ NA POĽSKOM ŤAŽENÍ

V januári 1939 dostal miesto na ministerstve poľnohospodárstva v Bratislave. Život sa mu spoločensky i hmotne silne komplikoval. Jeho túžbou bolo stať sa pedológom (pôdoznancom) hneď po skončení vysokej školy, ale dostať sa

na výskumné ústavy za prvej ČSR bolo temer nemožné, pretože nový pracovník mohol nastúpiť len vtedy, keď predchádzajúci zomrel alebo bol penzionovaný. Po politickom prevrate museli českí zamestnanci odísť zo Slovenska, tak sa mu podarilo dostať na novoutvorený poľnohospodársky výskumný ústav v Spišskej Novej Vsi. Do toho zasiahla mobilizácia do „Poľského ťaženia“ v júli 1939, z ktorého sa vrátil v novembri. Po demobilizácii prichádza do Spišskej Novej Vsi kde ako prednosta preberá a zariaďuje agropedologický ústav. Riaditeľom bol Dr. Ing. Maloch, s ktorým si dobre rozumel a bol mu vzorom. Pracovali spoločne a vzájomne sa dopĺňali. Pôdoznanectvo – výskum pôdy, jej výživa a hnojenie, bol jeho študijný odbor, s ktorým zrástol telom i dušou. Jeho obvod bol Gemer, Spiš, Liptov, Turiec, Orava a tieto chotáre pochodil takmer všetky pešo. Skúmal pôdu a roľníkom rozdával rady a plány, ako zem napraviť, ako a kedy ju obrobit' a živiť, aby investovaná práca a peniaze doniesli roľníkovi úžitok. Mrzelo ho zanedbané pastviny, nedbalo opatrované role a mnoho ráz aj chybné stanoviská vtedajších úradov. Žil v priamom styku s roľníkmi pri odbere pôdných vzoriek i pri zakladaní pokusných polí. No v každom jeho konaní sa odzrkadľovala neobyčajná láska k rodnej hruďe a k jeho ľudu. Príspevky od roľníkov si starostlivo všímal a mal radosť, že rastú rady uvedo-

Pôdoznanec Ondrej KOŽUCH.

melých poľnohospodárov, ktorým sa zvyšujú výnosy.

■ ODKAZ ŽENE

Ondrej Kožuch výsledky svojej výskumnej činnosti publikoval pre poľnohospodársku verejnosť v Roľníckych novinách, Matičnom čítaní, Slovenských národných novinách a i. Za svojho krátkeho života zanechal veľa užitočnej práce. V roku 1942 napísal brožúrku Úprava slovenských pašienok, Pôdne pomery na Slovensku a ich vzťah na zveladenie poľnohospodárskej produkcie, knihu Prečo musíme vápnit'. V marci 1944 mu vyšla kniha Praktické pôdoznanectvo.

Možno v podvedomí cítil krátkosť svojho života, lebo vytrvalo pracoval na ďalšej knihe Výživa rastlín z pôdy. Bolo to na konci augusta 1944, keď manželke povedal: „Zober si pero a urob si poznámky, lebo keď sa mi dačo stane, túto knihu musíš sama doplniť a vydáte ju potom.“ Vtedy si nemyslela, že tieto vzácne stránky napísané v posledné dni jeho plodného života bude kropiť slzami...

Po oslobodení v roku 1946 bola Výživa rastlín z pôdy vydaná a bola veľkým prínosom pre poľnohospodárov aj ako učebnica v poľnohospodárskych školách; vyšla i v maďarčine. V roku 1951 na žiadosť verejnosti ju vydali doplnenú v druhom vydaní.

Inžinier Ondrej Kožuch získaval pre svoju výskumnú činnosť nemalo podnetov z literatúry ruských poľnohospodárskych výskumníkov, keďže

ovládal ruštinu. Bol však prvý Slováč, ktorý v pôdoznanectve pracoval a výskum pôdy propagoval ako základ pre vyššie poľnohospodárske výnosy. Za svoju vedeckú prácu dostal in memoriam titul doktora vied.

■ V KANTORSKEJ DOLINE

Ing. Ondrej Kožuch bol ozajstný rodolub a ako odchovanec Martinškého gymnázia aj slovanofil. Bol zapálený pre veľkú slovenskú rodinu na čele s Moskvou, čo sa zachovávalo cez ruský jazyk, ktorý sa učil od druhej triedy gymnázia. Počas prvej Slovenskej republiky ho viac ráz odsúvali do úzadia, ale pre svoju odbornosť si funkciu vedúceho pôdoznanckého výskumu na Slovensku udržal.

Zámery nemeckých vojsk mal možnosť pozorovať ako vojak na frontoch v Poľsku a v Rusku, preto sa pri prvej príležitosti pripojil k odbojovému hnutiu. Bol členom SNR v Bratislave, mal spojenie s veliteľom partizánskeho hnutia V. Žingorom a hlavným partizánskym štábom v Kantorskej doline pri Martine. V júli 1944 bol administratívne preložený k pešiemu pluku Zvolen ako záložný dôstojník s nástupom 24. augusta. V tom období však začal v Spišskej Novej Vsi pracovať ilegálny revolučný národný výbor, kde dostal úlohu viesť bojovú jednotku pri obrane mesta, preto sa nemohol presunúť do Zvolena. Pri obrane mesta padol 4. septembra 1944 o 14. hodine (na cintoríne v Spišskej Novej Vsi, v Sučanoch i na rodnom dome je dátum 5. septembra). Po oslobodení mu v Spišskej Novej Vsi dali postaviť pomník, na ktorom je napísané: „Žil, aby raz zomrel, ale zomrel, aby večne žil.“

Za odbojovú činnosť mu in memoriam udělili Vojnový kríž, Pamätnú medailu k 20. výročiu SNP, medailu za aktívnu účasť v boji proti fašizmu a za oslobodenie Československa a 29. augusta 1969 Rad Červenej hviezdy.

■ Pripravené podľa poznámok manželky neobohého

Reprezentačný tréner a športový novinár T. KUŤKA o Igorovi Mrázovi

Tichý odchod v tieni dnešného balastu

Tomáš KUŤKA – Foto: archív autora

Vo veku nedožitých osemdesiatich siedmich rokov nás opustil významný športový novinár a uznávaný publicista Igor Mráz. Šikovný a múdry chlapec si zamiloval futbal aj novinárčinu a obe tieto lásky dokázal spojiť v jedno. Narodil sa 29. apríla 1929 v Chorvátskom Grobe a zomrel 7. apríla 2016 v Bratislave.

Nielenže futbal aktívne hrával – dokonca pod vedením takých trénerských veľkánov, ako boli Šťastný či Bučko – ale neskôr o ňom veľmi fundovane písal. Najuznávanejším mágom trénerského remesla bol rovnocenným partnerom v rozhovoroch a jeho komentáre o diani v najpopulárnejšom športe boli v tom čase doslova mienkotvornými. Novinárske „ostrohy“ získaval dvadsať rokov v chýrnej redakcii Smeny, uznávanom „semenisku“ skvelých novinárov či reportérov, ako boli napríklad Janko Čomaj alebo Gavril Gryzlov.

■ ABSOLÚTNA JEDNOTKA

Ďalších dvadsať rokov v Pravde bolo jeho najplodnejším obdobím. Vtedy požíval povest' absolútnej jednotky medzi futbalovými novinármi a napísal aj podstatnú časť zo svojich dovedna dvadsiatich ôsmich kníh a odborných publikácií. Drvivá väčšina jeho publikačnej činnosti bola zameraná na vrcholné svetové podujatia vo futbale, zimné i letné olympijské hry, ale tiež aj na pútavé životopisné príbehy veľkánov nášho športu, akými boli Ján Popluhár, Jozef Adamec alebo Jozef Pribilinec.

Pri oslavách svojich osemdesiatich narodenín si zaspomínal na svoje začiatky, na spoluhráčov, ku

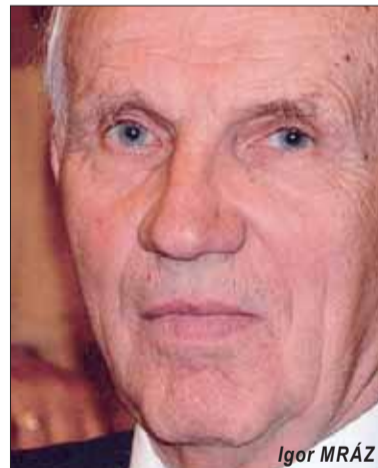
ktorým okrem iných patrili vynikajúci futbalisti Ján Popluhár, Titus Buberník, Epe Křepela, Pavol Beňa, Rudolf Vido, Jozef Jajcaj a Karol Šanca. Najviac futbalového kumuštu pochytily od trénerov Leopolda Šťastného, Karola Bučka, Jozefa Luknára a Jána Podhradského. Lenže hra zvaná futbal mu nemohla v čase jeho mladosti vyplniť celý deň, dominovalo vzdelanie. O svojej publikačnej činnosti v jednom z rozhovorov o. i. povedal: „Ako autor a spoluautor mám na svojej vizitke štvrt stovky kníh. Všetky o problematike športu. Najviac je ich z futbalu, ale aj z histórie majstrovstiev Európy a sveta, z viacerých olympiád, rôzne životopisy a encyklopédie. Od roku 1954 do roku 1990 som napísal knihy o všetkých futbalových majstrovstvách sveta od Mnichova až po Mexiko a naposledy Taliansko 1990. Okrem toho vyšli moje knihy o olympijských hrách v Mnichove, Grenobli, Calgary, Lake Placide. K najúspešnejším patrí Svet deväťdesiatich minút (dva diely) v slovenčine i češtine vo dvoch vydaniach, v teraz nepredstaviteľných nákladoch. Vyšla aj Encyklopédia športu ako jedna z prvých v Európe. Kniha Prslávil Slovensko (o našich olympionikoch), životopisy Špóper Popluhár a Ako som striedal góly (Adamec), pripravil som Pribilincove zlaté kroky. Za raritu pova-

žujem vydanie dvoch kníh s Jozefom Kšiňanom – Deväťdesiat belasých rokov (o Slovane) a Slovenský futbal (pre SFZ). Raritou sú preto, lebo sme ich napísali, keď sme prekročili hranicu osemdesiatky.“

Na sklonku osemdesiatych rokov bol v poradí piatym šéfredaktorom denníka Šport. Jeho dnešný šéfredaktor Zdenko Simonides, si na svojho vtedajšieho šéfa spomína takto: „Keď niekomu niečo vyčítal, nezriedka používal formuláciu – takto sa písalo v roku tisícosemstopäťsto... Priznám sa, že to po ňom dodnes opakujem. Vzápätí však eufemisticky dodával – z chyby sa treba poučiť, ale nie je dôvod sa ňou trápiť. Veď zajtra noviny vyjdú opäť. Často vravieval: Píšme vždy pravdu. Nielen o súčasnosti, ale aj o minulosti, nedávnej i tej vzdialenejšej. Vyzdvihujeme tých, ktorí vzorne reprezentovali svoju vlasť, i tých, ktorí pre šport získavajú deti a mládež a nezištné sa im venujú.“

■ PRÍKLADNÝ VLASTENEC

Po zmene spoločenských pomerov sa Igor netajil neskrývanými sympatiami k vlastenecky orientovaným kultúrnošportovým hnutiam. Na začiatku deväťdesiatych rokov mi krátko robil šéfa v denníku Nový

Igor MRÁZ

Slovák. Stalo sa, že mi vrátil aj taký rukopis, ktorý mi pochválil. Vrával mi: „Nezabúdaj, že píšeš pre ľudí, a nie pre zopár nabubených encyklopedických intelektuálov.“ A ja som vedel, že mám z článku vyhodit' cudzie slová a nahradiť ich primeraným slovenským výrazom...

Spomínam si, ako sme v redakcii sledovali voľby prvého slovenského prezidenta. Jeden z kandidátov, ktorí potom vo voľbe neuspeli, práve kvetnato rečnil o tom, ako bude vykonávať úrad prezidenta. V neúprimnom a na prázdné floskuly a frázy bohatom prejave niekoľkokrát použil slovo „ostríhať.“ Keď už asi po desiaty raz kandidát zvestoval, čoho všetkého sa ako prezident mieni „ostríhať“, vraví Igor za všeobecného súhlasného smiechu: „Priateľu, a ty chceš vlastne kým byť – prezidentom alebo holičom..?“

■ Z OČÍ DO OČÍ

Aj v dôchodkovom veku si Igor zachovával jasnú myseľ a ostrovtíp. S nevlôou sledoval vývoj ponovembrovej žurnalistiky a najmä novinársku „kvalitu.“ Spolu s neobohým Karo-

lom Polákom smutne konštatovali, že z médií sa vytráca lubozvučná a čistá slovenčina, že mladí adepti novinárstva robia všetko „od stola“ a mnohé moderné „interview“ sa odohrajú zásluhou moderných technických vymožeností bez priameho kontaktu a pohľadu z očí do očí. Takáto neosobná suchá a remeselná žurnalistika, často zameraná len na senzácie, bez ambícií prísť veciam na koreň a zušľachťovať dušu čitateľa, diváka či iného konzumenta, len spoluvyvára monotónny mainstreamový huriavk. Dnešné médiá majú svojou povrchnosťou ľudí len ohlupovať. Igor sa aj počas dôchodkového veku aktívne usiloval spolupracovať s viacerými redakciami, písal aj televízne scenáre. V osobných rozhovoroch neraz čistil „žalúdky“ športovým funkcionárom, kam až dovedli slovenský šport, aký marasmus dopustili.

■ ODIŠIEL POTICHU

Aj po osemdesiatke žil aktívne a telesne i duševne sa udržoval. Odišiel potichu, takpovediac v tieni dnešného mediálneho balastu. Mnohí zo súčasných mladých novinárov ani nevedia, kto to bol PhDr. Igor Mráz. A to je smutné. Pretože poznať dielo Igora Mráza by malo patriť k povinnej výbave a všeobecnej inteligencii mladého novinára. Okrem denníka Šport som nikde solidný nekrológ za Igorom Mrázom nevidel. A to je viac ako žalostná vizitka najmä tých médií, ktorých úspech i zašlú slávu šíril aj tento skvelý publicista. Je to aj smutná vizitka tých, na ktorých osobnostnom i profesijnom raste sa Igor Mráz podieľal.

■ Dr. Igor Mráz bol aj príležitostným autorom Slovenských národných novin. Česť jeho pamiatke!

Aprílová revue v novozámočkej Matici mala veľký úspech Vo veľkej sále nebolo voľnej stoličky

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

V tomto roku oslavuje Divadlo mladých, ktoré pracuje pri Miestnom odbore Matice slovenskej v Nových Zámkoch, 25. výročie vzniku. Zakladateľ a režisér divadla Jozef Palacka zorganizoval na prípravu jubilejného programu nielen svojich divadelníkov, ale zapojil rôzne organizácie, ktoré v tomto meste pôsobia na poli umenia a kultúry, do podujatia s názvom Aprílová revue.

V Dome Matice slovenskej sa 8. apríla s Muzičkou predstavili najmladší hudobníci a speváci z DaMFS Matičiarik, Zmiešaný spevácky zbor Lipa pri MO MS a Novozámočskí seniori, ktorí reprezentujú MsO Jednoty dôchodcov na Slovensku. Zapojili sa Zumbistky aj aktívni seniori z Aksenu a v bláznivo-aprílových scénkach z pera Vaška Strejčka podali perfektné výkony a zabavili divákov. Jakub Červený z divadelného súboru Kocúrik, ktorý pracuje pri CVČ, všetkých očaril svojím vynikajúcim recitačným výkonom a jeho sestra Danielka, inak tiež vynikajúca recitátorka, prekvapila nádherným spevom. Čerešničkou na torte bolo záverečné vystúpenie hudobnej kapely Nešlapeto, kde sa okrem iných predstavili aj tvorcovia programu – režisér Jozef Palacka a moderátorka Saša Stanková.

Jubilejnému programu dominovali vystúpenia folkloristov.

Mária Malperová, predsedníčka MO MS v Nových Zámkoch, v úvode programu vyslovila myšlienku V. H. Brunnera, ktorý akoby ústami režiséra programu povedal: „Umeniu vás naučiť nemôžem, ale ukážem vám cestu k nemu, vzťahom k svetu, ľudskej práci a k životu. Ak chcete byť umelcami, musím z vás predovšetkým urobiť ľudí.“ A Aprílová revue, kde spievala na záver celá sála, bola dôkazom toho, že túto krásnu myšlienku sa režisérovi darí naplňať. „Toto podujatie bolo opäť na jednotku,“ hovorili jeho účastníci – a nebolo ich málo. V spoločenskej sále MO Matice slovenskej v Nových Zámkoch bola obsadená každá stolička.

Najkrajšie knihy sa už dlhšie tvoria v Žilinskom samosprávnom kraji Tentoraz zabodovali Kelti a hasiči

Lenka ZÁTEKOVÁ – Sken: vydavatel.sk

Deviaty ročník súťaže Klubu fotopublicistov Slovenského syndikátu novinárov Najkrajšia kniha a propagačný materiál o Slovensku za rok 2015 spoznal svojich víťazov. Žilinská župa obsadila so svojimi publikáciami popredné priečky. V kategórii Kniha o kraji a regióne získala súčasne prvé i druhé miesto. Najkrajšou knihou o kraji a regióne za rok 2015 sa stala kniha Kelti – Veľká kniha o Keltoch v Žilinskom kraji a pomyselná strieborná medaila v rovnakej kategórii bola odbornou porotou udelená publikácii Dobrovoľní hasiči v Žilinskom kraji.

„Veľmi nás teší, že knihy o Žilinskom kraji sú ocenené nielen samotnými čitateľmi, ale aj odbornou verejnosťou. Naše publikácie získavajú ocenenia už od roku 2010, keď sme sa v spolupráci s Maticou slovenskou rozhodli, že začneme s touto vydavateľskou činnosťou. Tohtoročný víťaz Kelti – Veľká kniha o Keltoch v Žilinskom kraji, je súčasťou knižného súboru zatiaľ piatich unikátnych diel, medzi ktorými nechýba minuloročný víťaz Juraj Jánošík, tiež obľúbený Juraj Turzo, tradiční Gorali a publikácia Drotárstvo,“ priblížil predseda Žilinského samosprávneho kraja Juraj Blanár.

Ako ďalej zdôraznil, dedičstvo Žilinskej župy je veľmi silné a dôležité je sprostredkovať bohatú históriu, remeslá, zvyky, tradície a legendárne osobnosti kraja aj prostredníctvom knižnej tvorby, ktorá tieto poklady zachová pre ďalšie generácie. Žilinský župan pripomenul aj výber ocenení, ktoré zatiaľ župné publikácie získali. Ocenenie Kniha Horného Považia 2010 v kategórii Odborná literatúra pridelila porota dielu Drotárstvo – Veľká kniha o slovenskom drotárstve. Juraj Turzo – Veľká kniha o uhorskom palatínovi bola ocenená titulom Kniha Oravy 2013 a zároveň druhým

miestom v hodnotení Najkrajších kníh o Slovensku za rok 2012. Príbeh nezameniteľných Goralov v publikácii Gorali – Veľká kniha o Goroloch Oravy, Liptova a Kysúc zaujal tiež Literárny fond, ktorý jej udelil Prémium za vedeckú a odbornú literatúru za rok 2013. Rovnako upútala i spomínaná kniha Juraj Jánošík – Veľká kniha o zbojníckom kapitánovi, ktorej Klub fotopublicistov Slovenského syndikátu novinárov udelil titul Najkrajšia kniha o kraji a regióne za rok 2014.

„V spolupráci s Maticou slovenskou budeme pokračovať aj naďalej a už teraz môžem prezradiť, že do

rodiny našich publikácií pribudne tento rok i jej najnovší člen, a to kniha o našich jedinečných Javorníkoch,“ uzavrel Juraj Blanár.

POZVÁNKY

NÁRODNÁ SLÁVNOSŤ NA DEVÍNE
23. 4. 2016. Bližšie informácie: <http://matica.sk/events/event/narodna-slavnost-na-devine-2016/>

TALENTY V ISTEBNOM

Aj tento rok sa už s dlhoročnou tradíciou uskutočnil v Dolnom Kubíne 62. ročník najstaršej a určite najprestížnejšej súťaže v umeleckom prednese poézie a prózy. Tento rok to bude v termíne 22. – 25. júna. Triedne kolá súťaže na toto prestížne podujatie sa uskutočnili aj na Základnej škole v Istebnom. Ako predseda miestnej matičiarkej organizácie som nesmierne rád, že mládež sa s nadšením zapojila do tejto súťaže a máme už prvých postupujúcich. 1. kategória (2. – 4. ročník): Andrejka Prachárová, 2. kategória (5. – 6. ročník): Martina Nehajová, 3. kategória (7. – 9. ročník): Alexandra Ďurčíková. Významnou úlohou Matice slovenskej je podieľať sa na rozvoji miestnej a regionálnej kultúry a pôsobiť na mládež v duchu národných hodnôt. V tejto prestížnej súťaži s dlhoročnou tradíciou recitátori a kolektívy svojím repertoárom a interpretáciou hlbšie spoznávajú hodnoty. Je potešiteľné, ak deti a mládež s tým zoznamujú širokú verejnosť. Táto súťaž výrazne prispieva k vyhľadávaniu talentovaných a nadaných žiakov a študentov v oblasti umeleckého slova. Je radostné, že aj v Istebnom pokračujeme v tradíciách.

Pavol STUHLÝ, predseda MO MS Istebné

SPOMIENKA NA BEŇA

Prezentácia tvorby slatiniského spisovateľa Jána Beňa sa uskutočnila 26. apríla 2016 o 16. hodine v zasadačke kultúrneho domu. Vstup je voľný. Ján Beňa sa narodil 3. októbra 1933 v Slatinke v železničiarkej rodine. Základnú školu vychodil v rodisku, zmaturoval v roku 1952 na Gymnáziu vo Zvolene. Potom študoval na FF UK v Bratislave slovenčinu a ruštinu. Knižne debutoval zbierkou poviedok Každý deň narodeniny (1964), v ktorej tematicky vychádza z prostredia súčasnej dediny.

NA VRCHOL PILÍŠA

Spoločnými chodníkmi v znamení prehlbovania priateľstva – 8. 5. 2016 Mlynky (Maďarsko) Program: 8. h – Slovenská omša v kostole v Mlynkoch (Maďarsko), 9. h – Stretnutie účastníkov v Stredisku pilíšskych Slovákov, Odhalenie pamätnej tabule Juraja Migaša spojené s kultúrnym programom. Pochod na Pilíš sa začne o 10. h, o 12. h bude stretnutie účastníkov na vrchole Pilíša spojené s piknikom. Jedlo a občerstvenie si zabezpečia účastníci túry.

PRO SLAVIS 2016

– celoslovenská súťaž triednych a školských časopisov pre žiakov materských škôl, ZŠ, špeciálnych ZŠ a školských zariadení, stredných škôl a škôl v zahraničí s výučbou jazyka. Ukážky časopisov spolu s prihláškou odosielajúcej školy zasielajte do 30. 9. 2016 na adresu: DMS, Hollého č. 11, 010 01 Žilina. Bližšie informácie: <http://matica.sk/news/2016/03/pro-slavis-2016/>

ŠACHOVÝ TURNAJ – 30. 4.

2016 o 9. h, MO MS Brezno. Súťaž sa bude v 3 kategóriách: žiaci, junióri a dospelí. Prihlásiť sa môžete do 20. 4. 2016 na maculova.maria@gmail.com. Tešíme sa na každého súťažiaceho.

NÁRODNÁ SLÁVNOSŤ NA DEVÍNE

pri príležitosti 180. výročia výstupu štúrovcov na Devín

POD ZÁŠTITOU MINISTRA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

23. apríl 2016, 10.30, hrad DEVÍN

Program na:
www.snn.sk, www.matica.sk

11.00 hod. Rímskokatolícka omša pod Devínom
Hlavný celebrant: Arcibiskup Mons. Stanislav ZVOLENSKÝ

12.30 hod. Folklorný festival Matice slovenskej

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Výlet na Luník

Náš agilný košíčkový matičiar plk. František Mrva zorganizoval festival Rómska pieseň 2016, a tak som sa prvý raz ocitol na známom košíčkom sídlisku Luník IX. Je to iný svet: na nevelkej ploche žije podľa starostu Marcela Šaňu asi štyritisíc dospelých obyvateľov, z ktorých je iba päťsto zamestnaných. Žijú si akoby bezstarostne, posedávajú, chodia sem a tam, fajčia, rozprávajú sa, deti behajú po cestách. Keď som nasadl do auta a odchádzal, oslovili ma dvaja Luničania: „Pán poslanec,“ nuž chvíľu som bol poslancom, „nemohli by ste nám dať nejakú menšiu sumu?“ V tej chvíli sa k nám blížili dvaja mestskí policajti, no aby som nepokazil meno „poslancom“, domácim odváživcom som stihol rozdať zopár mincí.

V prítomnosti košíčkových spievajúcich matičiarok, ktoré boli aj v súťažnej porote, vystúpili na festivale takmer tri desiatky mladých rómskych speváčok z celého východného Slovenska. Ich spev bol zaujímavý, spievali z celého srdca. Na podujatí sa zúčastnil aj košíčkový arcibiskup Mons. Bernard Bober, ktorý sa vyjadril, že spev je pekná vec, je však aj akýmsi balzomom na ubolenú dušu, na starosti, ktoré trápi človeka.

Chcel by som vysloviť poďakovanie nášmu „matičnému generálovi“ plk. Františkovi Mrvovi za to, čo v mene Matice organizuje na území Košíc a blízkeho okolia. Často, ba takmer vždy to robí za „vlastné peniaze“. Keď som sa však pohyboval v tom „inom svete“ – na košíčkom sídlisku Luník IX, nadobudol som čoraz intenzívnejší pocit, že košíčkový Luník, ale aj celá slovenská rómska (cigánska) komunita potrebuje zásadné riešenia. Predovšetkým však prácu. Akoby sme si nevedeli s týmito vcelku srdečnými i nadanými ľuďmi rady. Akoby sme sa neusilovali zapojiť ich do zmysluplného života, akoby sme im dávali ryby priamo na tanier namiesto toho, aby sme ich učili ryby chytať.

Nie, nikto nemôže za to, ako a kde sa narodil. Každý môže však za to, ako sa správa on, ale i jeho blízky. Najmä vtedy, ak má v rukách moc a prostriedky meniť život svoj i život iných, aby bol lepší.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.

XVIII. ročník súťaže študentov stredných škôl prešovského regiónu Za krásu materinského slova 2016

(red) – Foto: PaedDr. Jozef Frajkor

Veršami Svetozára Hurbana Vajanského otvoril PhDr. Ladislav Matisko v minulých dňoch na pôde Súkromnej strednej odbornej školy ELBA v Prešove už XVIII. ročník krajskej súťaže študentov stredných škôl Prešovského samosprávneho kraja Za krásu slova 2016. Súťaž na základe poverenia Odboru školstva Úradu PSK spoluorganizujú Krajská rada Matice slovenskej, Dom Matice slovenskej v Prešove a SSOŠ ELBA v Prešove.

**Slovo je kvet duše.
Kto si váži rodné zvuky,
komu vidno slovenčinu na očiach
i v tvári,
tomu verte, toho ľúbte,
ten je vaším bratom.**

tívneho vzťahu mládeže k materinskému jazyku a jeho hodnotám. V aktuálnom ročníku podujatia, ktoré sa konalo v Roku Svetozára Hurbana Vajanského, v oboch kategóriách (gymnázia, stredné odborné školy) súťažilo osemnásť

veného prejavu a prednes prejavu na vyžrebovanú tému s prípravou desať minút.

Medzi gymnazistami boli najlepší: Anna Beňová z Evanjelického kolegiálneho gymnázia v Prešove (1. miesto), Richard Bačo z Gymnázia L. Stöckela v Bardejove (2. miesto) a Bronislava Kacianová z toho istého gymnázia (3. miesto). V kategórii študentov stredných odborných škôl bolo takéto poradie: 1. miesto – Ivana Čoláková, Stredná zdravotnícka škola v Prešove, 2. miesto – Lenka Želonková, Pedagogická a sociálna akadémia v Prešove, a 3. miesto – Žaneta Buberová, Stredná odborná škola A. Warhola v Medzilaborciach. Ocenenie za najlepší rétorický prejav na ľubovoľnú pripravenú tému si odniesla Natália Marhefková z Gymnázia P. O. Hviezdoslava v Kežmarku. V disciplíne prejav na vyžrebovanú tému bol najúspešnejší Richard Bačo, reprezentant Gymnázia L. Stöckela v Bardejove. Aj do tretice vavrín víťazstva v disciplíne písomný vedomostný test získala reprezentantka Gymnázia L. Stöckela v Bardejove Bronislava Kacianová. Absolútnou víťazkou tohtoročného krajského kola súťaže sa na základe získaných bodov vo všetkých kolách stala Anna Beňová z Evanjelického kolegiálneho gymnázia v Prešove.

Úspešní súťažiaci získali diplomy a hodnotné vecné ceny.

Na najlepších v súťaži čakali pekné ceny.

Poslaním tejto tradičnej a hodnotnej súťaže je upevňovanie a rozvíjanie teoretických vedomostí a praktických zručností zo slovenského jazyka a prehlbovanie pozi-

stredoškôlkov, ktorí absolvovali tri súťažné disciplíny: písomný vedomostný test z jednotlivých zložiek slovenského jazyka, ústny prednes na ľubovoľnú tému pripra-

MATICA SLOVENSÁ

so sídlom P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, IČO 00179027, zastúpená štatutárnym orgánom Ing. Mariánom Tkáčom, PhD., predsedom Matice slovenskej,

OPAKOVANE VYHLASUJE

podľa § 281 – 288 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka neurčitým osobám obchodnú verejnú súťaž o najvhodnejší návrh na uzavretie kúpnej zmluvy na predaj nehnuteľného majetku Matice slovenskej vedeného katastrálnym odborom Okresného úradu Martin zapísaného na liste vlastníctva č. 374, obec Necpaly, katastrálne územie Necpaly, časť A: parcely registra „C“ evidované na katastrálnej mape: parc. č. 140, výmera 3015 m² - zastavané plochy a nádvorie – nehnuteľná kultúrna pamiatka, parc. č. 141, výmera 138 m² - zastavané plochy a nádvorie, parc. č. 142, výmera 84 m² - zastavané plochy a nádvorie, stavby: súp. č. 94 na parc. č. 140, druh stavby – budova na kultúru a na verejnú zábavu, popis stavby – kaštieľ – nehnuteľná kultúrna pamiatka; časť B: vlastníci Matice slovenská, P. Mudroňa 1, Martin, PSC 036 01, SR, v spoluvlastníckom podiele 1/1, časť C: ťarchy - bez zápisu,

tento je podľa § 5 ods. 3 zák. č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávných inštitúcií nepotrebná vec, ktorá už neslúži a ani v budúcnosti nebude slúžiť verejnoprávnej inštitúcií na plnenie jej základných úloh ani na plnenie jej iných úloh,

preto Matica slovenská podľa § 5 ods. 1 zák. č. 176/2004 Z. z. predá túto nepotrebnú nehnuteľnú vec a to len v celosti na základe obchodnej verejnej súťaže tomu, kto ponúkne najvyššiu kúpnu cenu. Požadovaná kúpna cena, minimálne podľa znaleckého posudku: pozemky - 64.047,- €, stavba - 15.600,- €, spolu 79.647,- €. So znaleckými posudkami na nehnuteľný majetok sa navrhovateľ môže oboznámiť u vyhlasovateľa, termín nahliadnutia, ako aj obhliadky nehnuteľnosti si môže navrhovateľ dohodnúť na tel. č.: 0915 988 896, e-mail: branislav.kohut@matica.sk, adresa: Technicko-investičný útvar Matice slovenskej, P. Mudroňa č.1, 036 01 Martin.

V kúpnej zmluve bude dohodnuté, že cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Podmienky obchodnej verejnej súťaže:

Určuje sa spôsob podávania návrhov na uzavretie kúpnej zmluvy na uvedené nehnuteľnosti a to písomne na adresu vyhlasovateľa v zalepenej obálke výrazne označenej neotvárať: VOS v lehote do 10.5.2016, do ktorej možno návrhy podávať, lehota na oznámenie vybraného návrhu je 13.5.2016. Vyhlásenie a obsah podmienok obchodnej verejnej súťaže bude uverejnený na www.matica.sk a v celoštátnom týždenníku Slovenské národné noviny (§ 282 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhlasovateľ si určuje právo na zmenu alebo zrušenie uverejnených podmienok a súťaže, toto právo v uverejnených podmienkach súťaže si vyhradil a zmenu alebo zrušenie uverejnil spôsobom, ktorým vyhlásil podmienky súťaže (§ 283 zákona č. 513/1991 Zb.).

Navrhovateľ nemá nárok na náhradu nákladov spojených s účasťou na súťaži (§ 284 ods. 3 zákona č. 513/1991 Zb.).

Predložený návrh nemožno odvolať, meniť alebo doplniť po jeho predložení (§ 285 ods. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhlasovateľ si vyhradzuje právo odmietnuť všetky predložené návrhy (§ 287 zákona č. 513/1991 Zb.).

Cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Ostatné tu osobitne neupravené práva a podmienky obchodnej verejnej súťaže upravujú príslušné ustanovenia § 284 – § 288 zákona č. 513/1991 Zb. Navrhovateľ podaním návrhu vyhlasuje súhlas so všetkými podmienkami obchodnej verejnej súťaže.

V Martine 14. 4. 2016

Ing. Marián Tkáč, PhD.,
predseda Matice slovenskej

PRIPOMÍNAME SI

23. apríla

– osemstodvadsať rokov od smrti nášho panovníka Bela III. (1172 – 1196), ktorý stabilizoval pomery v Uhorsku a zabezpečil aj rozmach kultúry a písomníctva; bol najvyšším z európskych panovníkov: keď bežní muži merali vtedy 150 – 160 centimetrov, Belo mal výšku 192 cm

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi odvolalo predsedníctvo Slovenskej národnej rady z funkcie predsedu vlády Vladimíra Mečiara a za premiéra vymenovalo Jána Čarnogurského; o štyri mesiace, po voľbách v roku 1991, sa však stal premiérom líder víťaznej strany HZDS, teda opäť V. Mečiar

24. apríla

– štyristopäťdesiat rokov, čo Turci dobyli hrad Hajnačka a obsadili ďalší kus južného Slovenska (1566)

– pred sto osemdesiatimi rokmi sa uskutočnil legendárny výlet štúrovcov na Devín (1836), tu si sľúbili vernosť v úsilí vydobýť práva Slovákov a prijali druhé krstné mená staroslovenského pôvodu

– deväťdesiatpäť rokov má Beh Devín – Bratislava; prvý raz sa bežal v roku 1921

– tridsaťpäť rokov od smrti národného umelca, sólistu Opery SND Janka Blaha (1901 – 1981)

25. apríla

– čs. hokejisti získali pred štyridsiatimi rokmi na hokejových majstrovstvách sveta v Katoviciach pod vedením trénera Jána Staršieho titul majstrov sveta (1976)

26. apríla

– šesťdesiatpäť rokov od smrti mnohostrannej osobnosti slovenského národného života a skvelej spisovateľky pre deti Ludmily Podjavorinskej (1872 – 1951); z tvorby spomeňme aspoň Klásky, Zvonky, Medový hrniec, Zajko Bojko atď.

– tridsiate výročie najväčšej jadrovej katastrofy na svete – v Černobyli na Ukrajine v roku 1986 vybuchla jadrová elektrárňa, rádioaktívne mračno sa dostalo až nad územie Slovenska

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi na mimoriadnom zjazde VPN sa od neho oddelilo Hnutie za demokratické Slovensko na čele s Vladimírom Mečiarom; to znamenalo aj zánik názorovo nejednotnej politickej sily, ktorá stála na čele novembrových udalostí v roku 1989 na Slovensku

27. apríla

– stoštyridsať rokov od smrti mecenáša štúrovcov, veľkoprepošta banskobystrickej kapituly Tomáša Červeňa (1793 – 1876)

28. apríla

– v roku 1926 uviedlo SND prvú slovenskú operu Kováč Wieland skladateľa Jána Levoslava Bellu, dirigentom bol český hudobník Oskar Nedbal; deväťdesiate výročie

– šesťdesiatpäť rokov (1951), čo tajne vysvätili za biskupa Jána Chryzostoma Korca, ktorého neskôr pápež Ján Pavol II. vymenoval za kardinála

29. apríla

– dvadsať rokov od chvíle, čo vybuchlo auto Róberta Remiáša, jedného z možných nepriamych svedkov únosu prezidentovho syna Michala Kováča ml. (1996), prípad dodnes nie je objasnený

(jč)